

**T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ANAOKULUNA DEVAM EDEN 48-71 AY ARALIĞINDAKİ ÇOCUKLARIN
YARATICILIK DÜZEYLERİ İLE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**TEZİ YAZAN:
Selçuk KİPER**

**TEZ DANIŞMANI:
Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, EYLÜL / 2016

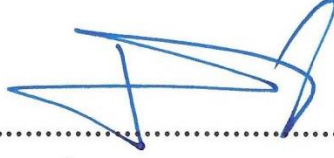
T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

TEZ İMZA SÜRKÜLERİ

201410020 numaralı öğrencimiz olan **Selçuk KİPER** tarafından hazırlanan “**Anaokuluna Devam Eden 48-71 Ay Aralığındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeyleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki**” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından oy birliği ile Psikoloji Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Üniv. İçi - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT

Üniv. İçi - Jüri Üyesi: Prof. Dr. Deniz Aynur GÜLER

Üniv. Dışı - Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

28/09/2016

Yrd. Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu Tez’de kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖNSÖZ

Okul öncesi eğitimin öneminin gün geçtikçe daha da fark edilmeye başlanması, gelecek adına ümit verici bir durumdur. Hayatın ilk yılları kişinin kendisini ve çevresini farketdiği bir dönem olması hasebiyle oldukça önemlidir. Bu yıllarda kişi kendisine sunulan hemen her şeyi özümser ve kendine mal eder. Bu nedenle okul öncesi yıllarda çocuğun öğreneceğı olumlu ya da olumsuz her davranış onun kişiliğini etkileyecektir. Gelişimin ve öğrenmenin en hızlı olduğu bu dönemde çocuğa uygun ortam ve koşullarda ömrü boyunca kullanacağı beceri ve davranışları öğrenme fırsatları verilmelidir ki özgüvenleri ile birlikte yaratıcılıklarının da önü açılsın.

Bu araştırma, anaokuluna devam eden 48-71 ay aralığındaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile sosyal beceri arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Çalışmamda içten destekleyici, her zaman ümit verici yaklaşımları ve yönlendirmeleriyle desteğini daima hissettiğim değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT'e sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Yüksek lisansa başladıktan sonra tanıdığım, engin bilgi ve tecrübeleriyle hayatımda güzel bir yolculuğa ufuklar açan Sayın Prof. Dr. Şükrü UĞUZ ve Sayın Prof. Dr. Deniz Aynur GÜLER'e, çalışmalarım esnasında desteklerini esirgemeyen, ne zaman rehberliğine ihtiyaç duysam beni geri çevirmeyen kıymetli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL'e, teşekkür ederim.

Çalışmamın verilerini toplama aşamasında yardımcı olan bağımsız anaokulları idarecilerine ve özellikle de anketleri cevaplama sürecinde desteklerinden ötürü öğretmenlerine, test kağıtlarına yaptıkları resimlerle çalışmamın en zor aşamalarında dahi beni tebessüm ettiren, hayatımızdaki değerlerini bir kez daha hissettiğim tüm "ÇOCUKLAR"a çok teşekkür ederim.

Hayatımda şükrettiğim ve dualarını hep hissettiğim sevgili anneme, babama müteşekkirim. Son olarak desteklerini hep yanımda bulduğum ve çalışmam süresince sabırla yanımda hissettiğim eşim Gülizar KİPER'e, kısa süreliğine de olsa zamanlarından bir miktar borç aldığım kızlarım Begüm Meryem ve Beyza Sena'ya teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

28.09.2016

Selçuk KİPER

ÖZET

ANAOKULUNA DEVAM EDEN 48-71 AY ARALIĞI ÇOCUKLARIN, YARATICILIK DÜZEYLERİ İLE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Selçuk KİPER

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT

Eylül 2016, 90 Sayfa

Bu çalışma anaokullarındaki öğretmenlerin görüşlerine ve çocukların test sonuçlarına dayalı olarak, Anaokuluna devam eden 48-71 ay aralığı çocukların, yaratıcılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada “Tarama Modeli” çerçevesinde “Anket Yöntemi” kullanılmıştır. Çalışma evrenini 2015/2016 eğitim öğretim yılında Adana ili Yüreğir ve Çukurova ilçelerindeki iki bağımsız anaokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma örneklemi 121 kız ve 125 erkek olmak üzere 246 çocuktan oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemi uygun (elverişli) örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmada, veriler üç bölümden oluşan kişisel bilgi formu, ölçek ve test ile toplanmıştır. Araştırmacının çalışmanın hedefine uygun hazırladığı Kişisel Bilgi Formu (Ek-1), Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Ek-2) ve Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (Ek-3) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Araştırmada frekans (f), yüzde (%), ortalama (x), standart sapma (Ss), korelasyon katsayısı (r), t testi, ANOVA, Sidak testi ve Regresyon analizi kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği alt boyutları ile TYDT şekilsel toplam puan arasında alt boyutlar bazında pozitif yönde (doğru orantılı) ve anlamlı bir ilişki olduğu çocukların sosyal beceri düzeylerinin yükselmesinin çocukların TYDT şekilsel toplam puanlarını yükselteceği görülmektedir. Çocukların Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri boyutlarındaki artışların çocukların şekilsel yaratıcılık boyutları üzerinde yükseltici düzeyde etkili olduğu görülmektedir. Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı ile Başa Çıkabilme Becerileri yüksek olan çocukların yaratıcılık düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir. Çocukların TYDT

Şekilsel toplam puanları ile cinsiyet, anne- baba eğitim düzeyi, anne- baba yaşı, kardeş sayısı ile şekilsel toplam puan arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ancak; çocukların yaş, anne baba birliktelik durumu, aile aylık gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Sosyal Beceri, Okul Öncesi Eğitim, Anaokulları

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CREATIVITY LEVEL AND SOCIAL SKILLS OF KINDERGARTEN CHILDREN AT 48-71 MONTHS OLD

MA Thesis, Psychology Department

Supervisor: Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT

September 2016, 90 pages

Based on the perspectives of kindergarten teachers and children's test results, this study was conducted with the aim of identifying whether there is any relationship between the creativity level and social skills of kindergarten children at 48-71 months old.

A survey research design was used in the study. The universe of the study covers the students of two kindergartens in Yüreğir and Çukurova districts of Adana, in 2015/2016 education year. The sample of the study consists of 246 children including 121 female and 125 male. A convenience sampling method was utilised in the study. The data of the study were gathered through a three-sectioned personal data form, a scale and a test. In other words, the Personal Data Form adapted by the researcher, Social Skills Evaluation Scale, and Torrance Creative Thinking Test were employed in the study. SPSS (v.22.0) was utilised in order to analyse the collected data. Frequency (f), percentage (%), mean (x), standard deviation (Ss), correlation co-efficiency (r), t-test, Anova, Sidak test, and regression analysis were employed in the analysis.

According to the results of the study, there is a positive significant difference between the sub-dimensions of Children's Social Skills Scale and the total score of the modal TTCT, and while the social skill level of children grows, the modal TTCT grows as well. It is also understood in the study that the growth in children's mission accomplishment skills, verbal explanation skills, and skills of handling the peer pressure has an increasing effect on the modal creative dimensions of children. It is seen that children with high fulfillment skills, verbal explanation skills, and skills of handling the peer pressure have high level of creativity level. There was no significant difference between the total score of the modal TTCT and gender, education level of parents, age of parents, number of brothers and sisters, but a significant difference in terms of children's age, parents' comitative and financial situation.

Keywords: creativity, social skills, pre-school education, kindergartens

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Okul Öncesinde Çocuklara Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler.....	13
Tablo 5.1. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Cinsiyet’e Göre Dağılım Tablosu.....	39
Tablo 5.2. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Yaş’a Göre Dağılım Tablosu.....	39
Tablo 5.3. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Anne-Baba Durumu’na Göre Dağılım Tablosu	39
Tablo 5.4. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Anne Eğitim Durumu’na Göre Dağılım Tablosu	40
Tablo 5.5. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Baba Eğitim Durumu’na Göre Dağılım Tablosu	40
Tablo 5.6. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Aile Gelir Durumu’na Göre Dağılım Tablosu	41
Tablo 5.7. TYDT Alt Boyutlarının ŞTP Betimsel İstatistikleri.....	41
Tablo 5.8. TYDT Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri.....	42
Tablo 5.9. SBDÖ Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri.....	42
Tablo 5.10. Sosyal Beceri ile Yaratıcılık Arasındaki Korelasyon.....	43
Tablo 5.11. Şekilsel Toplam Puan ile Sosyal Beceri Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Modellemesi (Regresyon Analizi)	45
Tablo 5.12. Şekilsel Toplam Puanın Cinsiyete göre T Testi Sonuçları	46
Tablo 5.13. Şekilsel Toplam Puanın Yaş’a göre T Testi Sonuçları.....	47
Tablo 5.14. Şekilsel Toplam Puanın Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	48
Tablo 5.15. Şekilsel Toplam Puanın Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre T Testi Sonuçları.....	49
Tablo 5.16. Şekilsel Toplam Puanın Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.	50
Tablo 5.17. Şekilsel Toplam Puanın Aylık Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları...	50
Tablo 5.18. Şekilsel Toplam Puanın Anne Yaşına Göre ANOVA Sonuçları	51
Tablo 5.19. Şekilsel Toplam Puanın Baba Yaşına Göre ANOVA Sonuçları.....	52
Tablo 5.20. Şekilsel Toplam Puanın Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 5.1. Yaş ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	47
Şekil 5.2. Anne Eğitim Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	48
Şekil 5.3. Anne-Baba Biriktelik Durumu ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	49
Şekil 5.4. Aylık Gelir Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	51
Şekil 5.5. Anne Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	52
Şekil 5.6. Baba Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	53
Şekil 5.7. Kardeş Sayısı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması ...	54

KISALTMALAR LİSTESİ

ABBÇB	: Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri
ASP	: Akıcılık Standart Puan
BSSP	: Başlıkların Soyutluluğu Standart Puan
DB	: Dinleme Becerileri
EKDSP	: Erken Kapamaya Direnç Standart Puan
GTB	: Görevi Tamamlama Becerileri
KAB	: Kişiler Arası Beceriler
KDKEDUSB	: Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri
KKEB	: Kendini Kontrol Etme Becerileri
OSP	: Orjinallik Standart Puan
SAB	: Sözel Açıklama Becerileri
SBDÖ	: Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği
SKEB	: Sonuçları Kabul Etme Becerileri
ŞTP	: Şekilsel Toplam Puan
TYDT	: Torrance Yaratıcı Düşünce Testi
ZSP	: Zenginleştirme Standart Puan

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
TEZ İMZA SÜRKÜLERİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
İÇİNDEKİLER	x

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2.1. Alt Amaçlar	5
1.3. Araştırmanın Önem ve Gerekçesi.....	5
1.4. Sayıtlılar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL BİLGİLER	9
2.1. Sosyal Beceriler	9
2.1.1. Sosyal Beceri ve Tanımı	9
2.1.1.1. Sosyal Becerinin Özellikleri	9
2.1.1.2. Sosyal Beceri Sınıflamaları.....	10
2.1.1.3. Sosyal Becerileri Değerlendirmede Kullanılan Yöntemler	11
2.1.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler	13
2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim.....	14
2.1.4. 0-3 Yaşta Sosyal Gelişim	14
2.1.5. 4-6 Yaşta Sosyal Gelişim	15
2.1.6. Sosyal Gelişimde Anne Baba ve Çocuk.....	16
2.2. Problem Çözme.....	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KURAMSAL AÇIKLAMALAR	19
3.1. Yaratıcılık	19
3.1.1. Yaratıcılık Kavramı.....	19
3.1.2. Yaratıcılığa Ait Süreçler.....	20
3.1.2.1. Algı	20
3.1.2.2. İmge	20
3.1.2.3. Duygu	20
3.1.2.4. Simgeler	21
3.1.2.5. Hayal Zenginliği.....	21
3.1.2.6. Mecaz.....	21
3.2. Okul öncesi Dönemde Yaratıcılığın Gelişimi	21
3.2.1. Doğumdan İki Yaşa Kadar	23
3.2.2. İkidenden Dört Yaşa Kadar.....	24
3.2.3. Dörtten Altı Yaşına Kadar.....	24
3.3. Çocukta Yaratıcılığın Geliştirilmesi	25
3.4. Yaratıcı Çocukların Genel Özellikleri	28
3.4.1. Yaratıcılığın Desteklenmesinde Ailenin Rolü.....	29
3.5. Yaratıcılığın Desteklenmesinde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Rolü.....	31
3.5.1. Yaratıcılıkta Öğretmenin Yapması Gerekenler	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM	34
4.1. Araştırmanın Modeli	34
4.2. Evren	34
4.3. Örneklem	34
4.4. Verilerin Toplama Yöntemleri	35
4.5. Verilerin Analizi	38

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUM.....	39
5.1. Çocukların Demografik Özelliklerinin İncelenmesi.....	39
5.2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.....	43
5.3. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları ve TYDT ŞTP Arasındaki ilişkisinin incelenesi	44

5.4. Cinsiyet ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	46
5.5. Yaş ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	47
5.6. Anne Eğitim Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	48
5.7. Anne-Baba Birliktelik Durumu ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	49
5.8. Baba Eğitim Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	50
5.9. Aylık Gelir Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	50
5.10. Anne Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	51
5.11. Baba Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması.....	52
5.12. Kardeş Sayısı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
6.1. Sonuç.....	55
6.2. Öneriler.....	58
7. KAYNAKÇA.....	59
8.EKLER	66
8.1. Ek-1: Kişisel Bilgi Formu	66
8.2. Ek-2: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş).....	67
8.3. Ek-3: Torrance Yaratıcı Düşünce Testi.....	71
8.4. Ek-4: Valilik Makamından Alınan İzin.....	77
8.5. Ek-5: Torrance Yaratıcı Düşünce Testleri Puanlama Eğitimi Belgesi	78

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Okul öncesi eğitimin önemi konusunda insanlar geçmişe nazaran artık daha bilinçli bir seviyedeler, bunun nedenini açıklamak gerekirse; yapılan araştırmalarda, bu dönemdeki çocuğun öğrenme potansiyelinin yüksek olduğunun ortaya çıkmış olmasıyla ilişkilendirebiliriz. Uygun çevre koşullarının (sosyal ve fiziksel) sağlıklı etkileşimle desteklendiği bir ortamında büyüyen çocuk, daha hızlı ve başarılı bir gelişim sürecini yaşamaktadır (Ömeroğlu ve Can Yaşar, 2004:74-80).

İnsanın fiziksel ve sosyal gelişiminin bazı evrelerinde kritik dönemler vardır. Çocukların belli bir yaşa kadar sosyal gelişimlerini geliştirebilmek için deneyimler kazanmaları gerekmektedir. Bu yaş aralığını 0-12 yaş olarak açıklamak mümkündür. Çocuğun bu deneyimlerden yoksun kalması, onlar için birtakım noksanlıkları da beraberinde getirmektedir. Bunları da problem çözmesi, problemle baş etme becerisi gibi sosyal becerileri kazanmalarında, özgüven ve içdisiplin geliştirmelerinde karşılaştıkları zorluklarla açıklayabiliriz. Toplum içinde çocukların kendilerini değerlendirme biçimleri, onların şuan ve gelecek yaşamlarında başkaları ile nasıl iletişime gireceklerini etkilemekte ve içinde bulundukları topluma hangi düzeyde katkıda bulunacaklarını belirlemektedir (Kostelnik ve ark., 2006).

Okul öncesi dönem, çocukların toplumla kaynaşabilmesi açısından, sosyal becerilerin kazanıldığı en uygun zamandır. Okul öncesi dönemde, çocuklarca bazı sosyal becerilerin kazanılması, karşılaştıkları problemleri çözme konusunda çocuğa gerekli desteğin sunulması, onların toplum içerisindeki yerini sağlamlaştırmaktadır (Johnson, Ironsmith, Snow ve Poteat, 2000: 207-212).

Çocukların sosyal beceriler yönünden yetersiz olmaları erken farkedilmediğinde bazı sorunları beraberinde getirmektedir ve bu duruma müdahale edilmediğinde bireylerin gelecekteki yaşamlarında çeşitli uyum problemlerinin ve sosyal yetersizliğin ortaya çıkmasının arttığı gözlenebilmektedir. Çocukların bu yetersizliklerine müdahale edildiğinde ise kişilerarası iletişimi başlatabilmeleri ve sürdürebilmeleri, olumlu sosyal davranışlar kazanmaları gibi beceriler gelişmektedir. (Palut, 2003 : 311).

Çocukların gelişiminde sosyal becerinin önemi gibi yaratıcılığında önemi yadsınılmaz.

Yaratıcılık, son zamanlarda önemini daha da artıran bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Yaratıcılık nedir? Kime yaratıcı insan denir? Yaratıcılık geliştirilebilen bir şey midir? gibi sorular geçmişten günümüze halen sorulan sorulardır. İnsanların bireysel özellikleri göz önüne alındığında, zekâ, kişilik ve bedensel gelişim gibi alanlarda ortaya çıkar. Bununla beraber bireyin kişisel özellikleri de yaratıcılık ile alakalıdır. Önceleri yaratıcılığın doğuştan geldiği ve sonradan yaratıcı olunamayacağı düşüncesi hakimken şimdi bireylerin sonradan da çevre imkan ve olanaklarının artılmasıyla yaratıcı olabileceği yargısı daha ağır basmaktadır (Özer, 1991: 50).

Yaratıcılık, farklı etkenlerin de içerisinde bulunduğu bir süreçtir. Yaratıcılık hem duygusal hem de zihinsel faaliyetlerde, her türlü çalışma ortamında ve uğraşın içinde mevcuttur (Eratay, 1993: 40).

Rawlinson'a (1995) göre, bütün insanlarda yaratıcılık yeteneği vardır. Erken yaşlarda çocukların bireysel veya çevresindekilerle oynadıkları oyunlar incelendiği zaman yaratıcılıkları ortaya çıkıyor. Fakat ileri yaşlarda yaratıcılık dış etkenlerle okulda veya aile içinde farklı davranışların ve alışkanlıkları altında unutulmaya başlıyor (Dikici, 2001 : 1-9).

Yaratıcılık, henüz ortaya çıkmamış bir şeyi hayalinde canlandırma, bir şeyi birçok kişiden farklı olarak görebilme ve onu canlandırabilme, yeni fikirler, ürünler geliştirebilme yetisidir. Farklı açıdan yaratıcılık birçok kişinin gördüğü şeyi aynı görmek ama onunla ilgili farklı şeyler ortaya koyabilmektir. Bu durum gündelik olay ve nesnelere diğer bireylerden ayrı bakmayı ve farklı yaklaşım tarzı geliştirebilmektedir. Yaratıcılık, sıradan şeylerin özel olmasını sağlar (<http://www.inovasyonel.com/?Bid=958776>).

Getzels; "yaratıcılık gerek bilimde olsun, gerekse başka bir alanda, akılcı ve sezgi, denetimin ve düşüncenin, imgelemen ve özümleme yetisinin, düşlemenin, iraksak ve yakınsak yönlerinin birliğine dayanır." demektedir (San, 1979:41).

Yaratıcılığı sadece bilimle ve sanatla sınırlamamak gerekir. Yaratıcı düşünme yaşamımızın her alanında kullanılabilecek bir düşünme becerisidir. Ne kadar küçük yaşlarda öğrenilebilirse o derece etkili olur. Küçük yaşlardan itibaren eğitimle desteklenip yüreklendirilen yaratıcı düşünme becerisi, çocuğun tüm hayat macerasını farklı kurgulatabilecektir. Bu becerilerin kazanılması çocuklara sadece karşılaştığı problemleri daha kolay çözmeleri için yardımcı olmakla sınırlı yetiler vermeyecektir. Böyle düşünebilen çocukların kendilerine güvenleri ve sorunlarla baş edebilme becerileri de artacak, çevrelerindeki her şeye geniş bir perspektiften bakabilecekler hatta

olaylara daha olumlu yaklaşılabileceklerdir (Özözer, 2008: 284).

Öğrenmenin kökeni meraklı olmak ve hayret edebilmektir. Eğer insanlar meraklı değillerse dünyanın gerçekte nasıl işlediğini göremezler. Merak doğuştan gelir, ancak açık fikirli olmayı ve sorgulamayı destekleyen bir eğitimle teşvik edilebilir. Eğer çocukların açık olmasına, sunulan yeni materyalleri sorgulamalarına ve yeni, cesur fikirler öne sürmelerine izin verirse daha iyi bir eğitim sistemini takip etmiş oluruz. Bu, yaratıcı potansiyellerini açığa çıkaracak çocuklara yardımcı olmak açısından çok önemlidir (Rowe, 2007: 132).

Yaratıcılık çok boyutlu düşünen bir aklın ürünüdür. Farklı alanlardaki yoğunluğu kişiden kişiye değişir. Yaratıcılık kalıtım, yaşanılan ortam, kültürel özellikler, aile ve eğitim yaşantıları ile farklılaşır. Her insan aynı alanda yaratıcı olamayacağı gibi, aynı derecede yaratıcı da olamaz (Turla, 2004: 16).

Yaratıcılık sadece sanatçılara has bir yetenek değildir. Yaratıcılığın gelişmesi ve ilerlemesi için uygun koşulların sağlanması gerekmektedir. Yaratıcı bir ortam, engelleyici, otoriter ve ileri düzeyde planlanmış olmamalıdır. Yaratıcılığın ortaya çıkarılmasında en önemli göreve sahip olan kişi öğretmendir, öğretmen özgüveni yüksek, donanımlı, içten ve capcanlı olmalıdır. Çocukların yaratıcı ve üretici olmaları için ilk şart onların özgür olmaları ve olanaklardan çokça faydalanmalarıdır (Aral, 1999: 16).

Yaratıcılıkta ortaya konulan şeyler, yeni ürünler, yapılar yeniden gözden geçirilir, bulunan yeni ürünlerle birlikte kullanılır ve birleştirilir. Ancak çocuğun hayal gücü yasaklarla engellenirse çok kolay sönebilir. Dolayısıyla çocukların hayalinin birçok ortamda, kapalı ya da açık alanlarda hemen hemen her yerde ebeveyn ya da çocukların bakımını üstlenen kişilerle çocuğun bir arada olduğu her yerde desteklenmesi gerekir (Gönen ve ark., 1998 :11).

Çocuğun her şekilde bütün gelişim alanlarıyla bir bütün olarak düşünülmesi, kendini ifade edebilecek ortamlar sağlanması, aile ve öğretmenin çocuğu bir birey olarak düşünmesi ve ona göre hareket etmesi çocukta yaratıcılığın gelişmesini sağlayacaktır.

1.1. Problem

Anaokulu çocuklar için zengin ve yeni bir sosyal çevredir. Okulda çocuğun yeni tanışacağı çocuklar ve öğretmenler ile karşılaşması, üstlenmesi gereken sorumlulukları,

uyması gereken kurallar onun yeni bir çevreye uyum sağlamasını ilk aşamada zorlaştırabilir. Bununla beraber okul öncesi eğitimin çocuklar üzerinde sosyalleştirici ve çeşitli uyaranlarıyla yaratıcılığını geliştirici etkisinin farkında olunmalıdır.

Yaratıcılık ve sosyal beceri, okul öncesi dönemde bilişsel ve sosyal gelişim ile başlayan bir süreçtir. Çocuklar, var olan potansiyellerini ilk başlarda doğal bir şekilde yansıtmakta iken bunlar başkalarını gözlemleyip, taklit etmekle daha da zengin bir hal almaktadır. Bu nedenle, çocukların bebekliklerinden başlayıp yaratıcılıklarını ve sosyal becerilerini desteklemek gerekmektedir. Çocukların fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması kadar sosyal ve bilişsel ihtiyaçlarının da karşılanarak geliştirilmesi önemlidir.

Okul öncesi dönemde çocukların dil gelişimlerinde ilerleme görülürken, bir yandan da sosyal davranışları ve yaratıcılık yetenekleri de gelişmektedir. Kendi problemlerini çözmekle beraber başkalarının problemlerinin çözümüne de yardımcı olmasında, haklarını savunabilmesinde sosyal becerilerin ve yaratıcılığın önemi büyüktür.

Çocuğun okul öncesi dönemden itibaren yaratıcılığının geliştirilmesi yaşamlarının ileriki yıllarında karşılaşacakları olumsuzluklara karşı önlem olabilir.

Çalışmada araştırılmak istenen konuların başında, anaokuluna giden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasındaki anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının araştırılması gelmektedir. Ayrıca anaokuluna giden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri üzerinde yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumları gibi değişkenlerin etkili olup olmadığının araştırılması araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile sosyal beceri düzeylerini tespit etmek, yaratıcılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ve sosyal becerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmiş olup; aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri nedir? (TYDT Şekilsel toplam puan ve alt boyutlardan alınan puanlara göre)
2. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların sosyal beceri düzeyleri nedir? (SBDÖ alt boyutlarından alınan puanlara göre)
3. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların sosyal becerileri ile yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? (SBDÖ alt boyutlarından alınan puanlara ve TYDT şekilsel toplam puana göre)
4. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların şekilsel toplam puanları ile sosyal beceri alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? (TYDT toplam puanına göre)
6. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile çocukların yaşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile anne baba birliktelik durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
9. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
10. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ailenin aylık gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
11. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile anne yaşı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
12. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile baba yaşı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
13. Anaokuluna devam eden 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önem ve Gerekçesi

Okul öncesi dönem temel gelişimleri göz önünde bulundurduğumuzda kritik bir dönem olarak karşımıza çıkar. Bu dönemde çocuklar hayatları boyunca kullanacakları alışkanlıkları edinir. Fiziksel, sosyal duygusal, bilişsel ve dil gelişimi yönünden iyi bir mesafe katederler ve bu dönemde kalıcı öğrenmeler oluşur. Okul

öncesi dönem gelişimin birçok yönden hızlı olduğu önemli bir evredir ve çocuk çevrenin etkisiyle birçok beceri ve kazanımı bu dönemde elde eder.

Çocuklar doğdukları andan itibaren sosyalleşmeye başlarlar. Çocuğun ilk ağlaması ya da gülümsemesi gibi tepkileri onun çevresiyle ilk iletişimidir. Çocuklar, anaokuluna başlayıncaya kadar ebeveynleri ve yakın çevresinde bulunan kişilerle etkileşim halindedir. Bu dönemde çocuk, birçok yönden gelişirken, gelecekteki sosyal ve akademik hayatlarının da temelini atmış olur.

Bireylerin sosyal beceri ve yaratıcılık performanslarına bakıldığında, okul öncesi dönem yaratıcılığın en yüksek seviyesinde olduğu ve yaratıcı davranışların en fazla gözlemlendiği aynı zamanda sosyal gelişimin hızlı olduğu bir dönemdir. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde yaratıcılık ve sosyal becerilerin yeri çok önemlidir. Çocuklar gözlemlendiğinde gün boyu farklı etkinliklerle yaratıcılıklarını ortaya koyabilir ve sosyal beceriler sergileyebilirler.

Bu araştırma yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumunun çocuğun yaratıcılığında ne kadar etkili olduğu açısından önemlidir. Bu araştırma ile yaratıcılık kavramı ve sosyal beceriler çeşitli yönleriyle incelenerek bu konudaki bilgiler ortaya konulacaktır. Anne- babaların çocuğun yaratıcılık düzeyi ve sosyal becerileri üzerinde ne kadar etkili oldukları açıklanacaktır. Çeşitli önerilerle yaratıcılığın ve sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda yardımcı olunabileceği aynı zamanda, anaokulu çocuklarının yaratıcılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin olup olmadığının araştırılması, çocukların yaratıcılıklarının ve sosyal becerilerinin desteklenip geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, çocuğun sosyal becerileri ile birlikte yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara pek rastlanmadığından literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğinin okul öncesi öğretmenleri tarafından titizlikle objektif bir bakış açısıyla cevapladıkları varsayılmaktadır. Elde edilen veriler uygun koşullarda sağlanmıştır. Ulaşılan kaynakların yeterli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma için geliştirilen Torrance Yaratıcı Düşünce Testi-Şekilsel A formu uygulanırken çocukların yaratıcılıklarını özgün bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.

“Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği” ve “Torrance Yaratıcı Düşünce Testi-Şekilsel A formu” nun 48-71 ay grubu çocukların sosyal becerilerini ölçmede yeterli

olduğu varsayılmaktadır. (Araştırmacı tarafından uygulanacak ölçeğin, verileri elde etmede yeterli olduğu varsayılmıştır)

Araştırmada seçilen örneklemin evreni temsil edebilecek durumda olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma bulguları 2015 – 2016 eğitim öğretim yıllarında MEB Adana il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, Yüreğir ilçesindeki ve Çukurova ilçesindeki iki bağımsız Anaokuluna devam eden 48-71 ay aralığındaki normal gelişim gösteren 246 çocuk ve iki okulda görevli 18 okul öncesi öğretmenin görüşleriyle sınırlıdır.

2. Bu araştırmanın sonuçları “4-6 Yaş Sosyal Beceri Ölçeği” ve “Torrance Yaratıcı Düşünce Testi- Şekilsel Testi A Formunun” nun ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

3. Sosyal Beceri, Kişiler Arası Beceriler, Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri, Akran Baskısı ile Başa Çıkma, Kendini Kontrol Etme, Sözel Açıklama, Sonuçları Kabul Etme, Dinleme, Amaç Oluşturma, Görevleri Tamamlama Becerileri ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın konusu belirlenen değişkenlerin etkileri ile sınırlıdır.

5. Çalışma, ulaşılabilen yurt içi ve yurt dışında yayınlanan Türkçe ve yabancı kaynaklarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim Kurumu: Çocukların zorunlu eğitim öncesi bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri göz önüne alınarak fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel yönden gelişimine yardımcı olmak amacıyla eğitim verilen yerdir.

Yaratıcılık: Problemlere, düzensizliklere, bilgi yetersizliğine, uyumsuzlukları çözme konusunda istekli olmaya, zor olanı tanımlama, çıkar yol arama, öngörülerde bulunma ya da aksaklıklara ilişkin yeni gözlenen bir olgu geliştirme, ortaya çıkan bu olguları değiştirme ya da yeniden yapılandırma, en son sonucu ortaya koymaktır. (Sungur, 1997:13).

Akıcılık: Kısa zamanda birçok düşüncüyü oluşturma, çabuk ve özgürce düşünebilme yetisi olarak yorumlanabilir. Akıcılık, sözlü ya da sözsüz olabilmektedir.

Esneklik: Bireyin farklı yollardan düşünüp, düşüncelerinin yönünü farklı bir yere kanalize etmesidir. Esneklik; değişmezliğin, katılığın zıttıdır (Argun, 2004: 86).

Zenginleştirme: Düşüncüyü tamamlayarak geliştirme, ayrıntılar ekleme

yeteneğidir (Sezgin, 2004:6).

Orijinallik: Bilinenlerden yola çıkılarak yeni ve farklı diğer bireylerin de bildiği, yaptığı, söylediği öğrenilmiş olanlardan, sıradışı fikirler geliştirebilme yeteneğidir (Sungur, 1997:300).

Okul Öncesi Dönem: 0-66 ay grubundaki çocukların fiziksel, sosyal, zihinsel gelişimlerine uygun zaman ve koşullarda bireysel özellikleri gözönünde bulundurularak çocuklara onların dikkatini çekici, eğlendirici ve öğretici olanaklar sağlayan; onların çok yönlü gelişimlerini destekleyen yaşam dilimidir.

Sosyal Beceri: Bireyin sosyal ortam içinde başkalarıyla uyumlu etkileşimde bulunmasını sağlayan davranışlar olarak, sosyal yeterliliği ise bu davranışların ortaya koyulması ve diğer bireylerce olumlu karşılanmasıdır (Akfırat, 2004: 40).

Anaokulu: Çocuklara temel davranışların kazandırıldığı ve bilişsel gelişimlerinin desteklenerek anlama ve değerlendirme yetilerinin edinilmesi sürecinde belli kavramların öğretilmesini amaçlayan okul öncesi eğitim kurumlarından, 3-5 yaş grubu çocukların eğitimini üstlenen kurumlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL BİLGİLER

2.1. Sosyal Beceriler

2.1.1. Sosyal Beceri ve Tanımı

Sosyalleşme; insanoğlunun toplumun bir ferdi haline gelmesi sürecidir, kısaca ailesinden başlayıp, ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir. Çocuk büyüme ve gelişme aşamasında, çevresindekilerle etkileşim kurması sonucu, benzer davranışlar geliştirecektir (Kağıtçıbaşı, 1996).

“Sosyal beceriler, bireyin içinde yaşadığı toplumun gelenek, göreneklerine ve değerlerine aynı zamanda kurallarına yanlı ya da yansız tepkiler göstermelerini, karşıt tepkilerden uzak durmalarını sağlar” (Akman, Üstün ve Kargı, 2003: 167).

Sosyal beceriler, bireyin toplum içerisinde olumlu geribildirimler almasını sağlayan öğrenilmiş yararlı davranışlardır. Sosyal bir becerinin gösterilmesi birden çok özelliğin aynı anda ya da sırasıyla ortaya konulmasını gerektirebilmekte olup bu tutum ve eylemler sosyal davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Sosyal davranışlar; kişiden kişiye değişebilen, ayırdedilebilen, gözlenebilen davranışlardır (Rutherford, Mathur, Sarup, Quinn ve Mary, 1998).

2.1.1.1. Sosyal Becerinin Özellikleri

Sosyal becerilerin başlıca özelliklerini Çetin ve diğerleri (2003) aşağıdaki şekilde sınıflamışlardır:

- Öğrenme (gözlem, canlandırma, taklit ve geribildirim) yöntemiyle kazanılır,
- Sözlü ve sözsüz davranışlardan oluşur,
- Modellenen davranışlar, etkili ve uygun tepkileri içerir,
- Sosyal çevreden gelen olumlu tepkilerle, var olan becerilerin pekişmesine olanak tanır,
- Durumun ve ortamın özelliklerinden etkilenir,
- Sosyal becerideki yetersizlikler tespit edilip, uygun eğitim programlarıyla eksiklikler giderilebilir.

Hargie (1986) ise sosyal becerilerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Kişi amaçlarına ulaşmak için sosyal becerilerden faydalanır,
- Bireylerin her davranışı ortak bir amaca yönelik olarak birbiriyle ilişkilidir,

- Sosyal becerileri gösteren birey, duruma göre uygunluk gösterir. Birey, içinde bulunduğu sosyal durumlardaki ihtiyaçlarına göre kendini uydurabilir,
- Sosyal beceriler öğrenilmiş ve birey tarafından kontrolü sağlanabilen davranışlardır.

2.1.1.2. Sosyal Beceri Sınıflamaları

Sosyal beceri yapılan araştırmalar sonucunda farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. (Rinn ve Markle, 1979; Gresham ve Elliott, 1990; Riggio, 1986). Bahse konu olan sınıflamaları araştırmacılardan bazıları şu şekilde belirtmiştir. Riggio (1986), sosyal becerileri meydana getiren altı kategori olduğunu bildirmektedir. Riggio'nun geliştirdiği “Sosyal Beceri Envanteri”nde (Social Skills Inventory) sosyal beceri ve sosyal becerileri meydana getiren yapılar aşağıdaki gibi ele alınmıştır.

- Duyuşsal anlatımcılık (emotional expressivity), bireylerin sözsüz iletişim becerileri ve issettikleri mesajları iletme becerilerini ifade eder.
- Duyuşsal duyarlık (emotional sensitivity), kendisi dışındaki bireylerin sözsüz mesajlarını alma, kavrama ve yorumlama becerilerini ifade eder.
- Duyuşsal kontrol (emotional control), bireylerin sözsüz tepkilerini düzenleme ve denetleme becerilerini belirtir.
- Sosyal anlatımcılık (social expressivity), kişilerin etkileşim halinde oldukları bireylerle sosyal iletişim kurma, iletişim sürecine dahil olma becerilerini belirtir.
- Sosyal duyarlık (social sensitivity), bireyin kendi dışındakilerle ilgili olarak sözlü iletişimlerini kavrama, algılama, anlama ve yorumlama becerilerini içermektedir.
- Sosyal kontrol (social control), bireyin toplumda kendi varlığını ortaya koyarak kendisini öne çıkarma becerilerini ifade eder.

Gresham ve Elliott (1990) tarafından geliştirilen “Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Ölçeği”nde sosyal beceriler beş alt kategoride ele alınmıştır:

Bunlar:

- **İşbirliği:** Başkalarının yardımına koşma, talimatlara ve kural ve kaidelere uyma, paylaşma gibi becerilerini içine alır.

- **Atılganlık:** Kendini tanıtmak, herhangi bir konu ya da olayla ilgili başkalarına soru sormak, başkalarına karşı kırılcı olmadan hakkını arayıcı biçimde tepki verme gibi davranışları içine alır.
- **Öz-kontrol:** başkaları tarafından kendisine yönelik rahatsız edici tutum ve davranışlara uygun tepki verme, öfkelerini kontrol etme ve tartışma durumlarında orta yolu benimseyici uzlaşma tarzında becerileri içerir.
- **Empati:** Başkalarına karşı ilgili olma ve sorumlu davranmadan kaynaklanan davranışları içerir.
- **Sorumluluk:** Çocuğun kurallar ve diğer bireylerin (toplumun) beklentileri karşısında ortaya koyduğu tepkileri ifade eden becerilerdir.

Rinn ve Markle (1979), sosyal becerileri dört gruba ayırmıştır:

- **Kendini açıklama becerileri:** Bireyin kendi duygularını (üzüntü, mutluluk, heyecan vb.) açıklaması, takdirleri kabullenme, kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanma.
- **Destekleme becerileri:** Yakınında bulunan kişilere karşı olumlu olma, olumlu ifadeler kullanma ve onlar hakkında övgü ifadeleri kullanma.
- **Hakkını savunma becerileri:** Başkalarından farklı düşünürken farklı fikirler ortaya koyma, kendisine göre uygun olmayan talepleri kabul etmeme, kolaylıkla ne istediğini ifade etme.
- **İletişim becerileri:** Sorunları sözel ve sözel olmayan yollarla çözme.

Yapılan sosyal beceri sınıflandırmaları incelendiğinde, öncelikle bireyin kendisi duygu ve düşüncelerini nasıl ifade edeceği görülmektedir. Konuşma sürecini başlatmak kadar bu süreci sürdürme, akranları ile iletişimsel etkileşimlerini yönetme, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlama, paylaşmayı ortaya koyma, kurallara uyma, yardımlaşma, sosyal çevreye uyum sağlayarak uygun şekilde akran gruplarına katılma gibi becerilerin yer aldığı görülmektedir.

2.1.1.3. Sosyal Becerileri Değerlendirmede Kullanılan Yöntemler

Sosyal becerilerin değerlendirilmesinde çeşitli yöntemler ve ölçekler kullanılmaktadır (Kelly, 1998; Bacanlı, 2004). Sahip olunan sosyal becerilerin, farklı değerlendirme yöntem ve ölçeklerin kullanılması ile (görüşme, kendi kendini değerlendirme, gözlem, davranış derecelendirme ölçekleri ve sosyometri) başka merkezlerden (uzman, anne, baba, diğer aile üyeleri, öğretmen, okuldaki diğer personel,

akranlar, bireyin kendisi gibi) farklı ortamlarda (ev, okul, klinik, oyun ortamı gibi) bilgi edinilmesiyle bireyin değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Böylece kişinin sosyal becerileri detaylı olarak değerlendirilebilir (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005; Strom ve Strom, 1996).

Sosyal beceri değerlendirme yöntemleri, sosyal becerilere müdahalede bulunma, eylemlerin davranışın eylemsel çözümü ile alakalı bilgi toplanmasını sağlar. Bu yöntemler planlama, tasarlama ve değerlendirme açısından kullanışlıdır (Forman, 1987: 43). Sosyal becerileri ölçmede kullanılan teknikleri dört gruba ayrılmaktadır (Bacanlı, 2004).

- **Davranışsal Görüşme:** Bu teknikle bireyin tutum ve davranışları incelenerek, bireyin geçmiş yaşantısı hakkında bilgi edinilir. Yapılan tetkik yalnızca bir birey olduğu için özellikle genişlemesine değil derinlemesine bilgi toplanır.
- **Kendi kendini Rapor Ölçümleri:** Kişi bu yolla kendi kendini değerlendirmesini gerçekleştirir. Yöntemin uygulanması, cevaplandırılması ve değerlendirilmesi kolay olduğundan sıkça kullanılır. Sosyal Beceri Envanteri de bu tür ölçeklerdendir.
- **Davranışsal Gözlem:** Uzman kişi, öğretmen veya ebeveynlerden herhangi biri bireyi, çeşitli ortamlarda ve durumda dikkatli bir şekilde ele alıp inceler, birey hakkındaki raporlandırmayı ve değerlendirmeyi ifade ederler.
- **Diğer Teknikler:** Yapılandırılmayan teknikler bu grupta yer alır. En yaygın olarak sosyometri kullanılmaktadır.

Çocukların sosyal becerileri dört şekilde değerlendirilmektedir, (Jalongo, 2006)

- Öğretmende değişim veya çevrede düzenleme (açık veya kapalı alanlarda) yapılarak çocuklar bu ortamlarda gözlemlenebilir.
- Grup projesi, toplumun sorunlarıyla ilgili örnek olayları hikayeleştirerek tartışan küçük gruplar oluşturup sosyal etkileşim gerektiren durumlar ortaya konulabilir.
- Önemli durumlarla ilgili kısa hikayeler oluşturulabilir.
- Saldırganlık, çocuğun çeşitli resimleri sınıflandırarak yardım ya da üzüntü gibi durumları sınıflaması istenerek, çocuğun kendi yaşantısı hakkında hakkında bilgi sunması sağlanılabilir.

2.1.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

Okul öncesi dönemde çocukların toplumsal uyumu ve becerilerinin gelişimi çeşitli etkenlerden etkilenmektedir.

Tablo 2.1. Okul Öncesinde Çocuklara Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler

1. BAŞLANGIÇ BECERİLERİ	
Kazanımlar	Göstergeleri
1. Başkalarıyla selamlaşabilme	1.1. Selam alacağı/vereceği kişiye döner. 1.2. Göz teması kurar. 1.3. Gülümser. 1.4. Nazik bir ses tonu ile selam verir/ alır. 1.5. Günün zamanına uygun selam ifadesi kullanır.
2. Akranlarına ismiyle hitap edebilme	2.1. Akranıyla konuşacağı zaman ismini söyler. 2.2. Akranları ile konuşurken göz teması kurar.
3. Başkalarına kendini tanıtabilme	3.1. Tanıştığı kişiyle göz teması kurar. 3.2. Tanıştığı kişiye ismini söyler.
4. Anlaşılır bir ses tonuyla konuşabilme	4.1. Konuştuğu kişinin duyabileceği bir ses tonu kullanır. 4.2. Karşısındaki kişinin anlayabileceği hızda konuşur.
5. Tanıdığı kişileri başkalarına tanıtabilme	5.1. Tanıtacağı kişinin adını söyler. 5.2. Tanıtacağı kişinin kendisine yakınlık derecesini söyler.
6. Konuştuğu kişileri dinleyebilme	6.1. Konuştuğu kişiyle göz teması kurar. 6.2. Konuşan kişinin sözünü kesmeden dinler. 6.3. Konuşmak için sırasını bekler. 6.4. Konuşanı dinlediğini belirten jest ve mimikler kullanır.
7. Kendisine yapılan olumlu davranışlara teşekkür edebilme	7.1. Teşekkür edeceği kişiye döner. 7.2. Teşekkür edeceği kişiyle göz teması kurar. 7.3. Teşekkür sözcüğünü söylerken gülümser. 7.4. Teşekkür ettikten sonra karşısındakinin cevabını dinler. 7.5. Teşekkür yerine geçen "sağol" gibi sözcükler kullanır.
8. Gerekli durumlarda izin isteyebilme	8.1. İzin alması gereken durumları açıklar. 8.2. İzin isteyeceği kişiyi belirler. 8.3. İzin isteyeceği kişinin yanına gider. 8.4. Nazik bir ifadeyle izin ister.
9. Yanlış yaptığında özür dileyebilme	9.1. Özür dilemesi gereken kişinin yanına gider/kişiye döner. 9.2. Üzgün olduğunu belirten yüz ifadesi gösterir. 9.3. Uygun ses tonu ile özür diler.
10. Zor durumlarında yardım isteyebilme	10.1. Yardım isteyeceği durumları açıklar. 10.2. Yardım isteyeceği kişinin yanına gider. 10.3. Nazik bir ifadeyle yardım ister.
11. Ayrılması gereken durumlarda vedalaşabilme	11.1. Vedalaşacağı kişiyle göz teması kurar. 11.2. Nazik bir ses tonu ile veda sözcüğünü söyler. 11.3. Günün zamanına uygun vedalaşma ifadesini söyler.

Kaynak:http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_06/02034638_okulncesiocuklarinsosyalbeceridestekeitimretmenrehberkitab.pdf

2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Bireyin dünyaya gözlerini açmasından itibaren artık toplumun bir ferdi haline gelir. Gelişimin hızlı olduğu bu dönemde çocuk büyüdükçe daha da sosyalleşerek toplumsallaşır. Toplumsallaşma ise bireylerin özellikle çocukluk döneminde belli bir çevrenin etkin bir üyesi haline geldiği ve grubun diğer üyelerinin modellendiği davranış, inanç ve değerlerinin kazanıldığı bir süreçtir (Zembat ve Unutkan, 2001: 168).

Yaşamda insanın temellerinin atıldığı yaş aralığı okul öncesi dönem olarak da adlandırılan 0–6 yaş arasındır. Bu dönemde çocukların gelişimi devam ederken, edindiği birçok davranış, alışkanlık yaşamı boyunca kullanabileceği birçok alanda yeterli hale geldiği yıllardır. Yaşamda gelişim ve öğrenme yönüyle kritik özelliklere sahip ve çok değerli bir dönemdir. Bu dönem kişiliğin oluşup şekillendiği, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılıp geliştirildiği bir dönemdir (Arı, 2003: 34).

“Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocuk, her geçen gün kendisine bir şeyler katma çabası içinde kendisiyle ve çevresiyle mücadele halindedir” (Çakmaklı, 2007: 90). Bu dönemde anne babaların en çok dikkat etmeleri gereken şey ise çocuklarını daha yakından tanımaya ve onları anlamaya çalışmak olmalıdır. Çocuğu anlamak için öncelikle çocuğun gelişimsel özelliklerini bilmekle sağlanabilir. Her yaş döneminde kendine has gelişimsel özellikler gösteren çocuk büyüdükçe sosyal yönü zenginleşir ve farklı sosyal özellikler göstermeye başlar (Yavuzer, 1999; Avcı, 2004).

2.1.4. 0-3 Yaşta Sosyal Gelişim

Bebek dünyaya geldiğinde iletişime geçtiği ilk kişi annedir ve bu iletişim hayatının ileriki yıllarında da sürmektedir.

Hayatının ilk anlarından itibaren anne ile girilen iletişim ile öğrenilmekte olan sosyallik bebek büyümeye devam ettikçe daha da farklılaşmakta iletişim süreci kuvvetlenmektedir. Doğum sonrası ilk yılda az da olsa sosyal davranışlar vardır. Bu süreçte çocuk sosyal gülümseme, diğer insanlarla sözlü ve sözsüz reaksiyonlar göstererek etkileşim sürecini başlatır ve beceriler gelişmeye başlar ve devam eder (Gülay ve Akman, 2009).

Bebeğin refleks gülümseme dışında tepki olarak gülümsemesi sosyal gülümsemedir. Bu gülümseme, sosyal beceri ve gelişimin başlangıcı kabul edilir (Yavuzer, 2007 : 344). Bir yaşında çocuk bağımsız deneyimler yaşamaya başlar. Bu dönem benmerkezciliğin fazla olduğu ancak; 2 yaşına doğru paylaşma duygusunun arttığı görülmektedir (Yavuzer, 2009 : 248).

Özetle, bebeğin ilk sosyal becerilerini kazandığı bu dönem, anne veya bakıcı ile kurduğu bağ açısından kritik bir öneme sahiptir.

Çocuk iki yaşında paylaşmayı davranış haline getirmeye başlar. Bu dönem ailenin iç ve dış ortamının kalitesi bireyin beceri kazanmasına ortam hazırlaması nedeniyle belirleyicidir. Çocuk üç yaşında benmerkezcilikten biraz uzaklaşır ve daha mutedil bir yapıya bürünen çocuk birtakım becerilerini ebeveynlerinin desteğiyle sergileyebilir. Bu yaşlardan itibaren akran gruplarında yer alan diğer çocukların duygularını anlamaya başlar (Gülay ve Akman, 2009).

Özetle, bebeğin ilk sosyal becerilerini kazandığı bu dönem, anne veya bakıcı ile kurduğu bağ kritik bir öneme sahiptir. Çocuk için rol modelin ne denli önemli olduğu görülmektedir. Çocuğun arkadaşlarıyla yaşadığı küçük problemleri çözmeye başladığı, kurduğu iletişimin sosyal beceriler açısından önemi bu dönemde daha da artmaktadır.

2.1.5. 4-6 Yaşta Sosyal Gelişim

Dört yaşından itibaren çocuk akran grubunda yer alan çocuklarla uzun süreli oyunlar kurabilir, bu dönemde çocuk kendi yaş grubundaki çocuklardan etkilenebilmekte ve nezaket ifadeleri kullanabilmektedir. Yine bu dönem, çocukların kendi yaş grubundakileri değerlendirebildikleri aynı zamanda sosyal becerilerinin ilişkilerini şekillendirmeye başladığı bir dönemdir (Gülay ve Akman, 2009).

Bu dönem sosyalleşme yönüyle önem taşıyan çocukların kural tanımazlıkları ve imkanları sınırları zorlamaları aynı zamanda saldırgan davranışları nedeniyle “çete çağı” olarak isimlendirilmektedir (Yavuzer, 2009).

Çocuk 5 yaşına geldiğinde grup oyunlarından hoşlanmaya ve bu oyunları tercih etmekte doğaya ve hayvanlara, kendisinden küçük çocuklar korumacı bir duruş göstermektedir. Beş yaşında çevresinin de artmasıyla birlikte işbirliğine yönelim, paylaşım, kurallara uyma davranışları ile birlikte olgunluk gösterebilmektedir (Gülay ve Akman 2009; Yavuzer 2009).

Altı yaşına geldiğinde çocuğun nazarında arkadaşları ve öğretmenin değeri artarken artık iletişim ve etkileşimin hayatında bir gereklilik olduğunu fark etmektedir. Çocukların işbirliğine açıklık, empati kurma, sınıf ve aile kurallarına uyma vb. beceriler gelişmiştir.

Aynı zamanda sosyal anlamda davranışlarında gelişme olan çocuklar birlikte başarma, kurallara uyma, arkadaşlık kurma gibi çeşitli davranışlar sergileyebilirler.

“Büyük çocuk” olarak kabul edilmek hoşuna gider ve büyüklerin sohbetlerine dâhil olmaktan haz alırlar (Durualp ve Aral, 2011:186-192).

İletişim becerilerinin de artmasıyla daha da sosyla bir birey haline gelen çocuk, benmerkezcilikten uzaklaşma eğiliminde olmasına rağmen kimi zaman çevresine zorluklar yaşatabilmektedir. Okul yaşına geldiğinde daha uyumlu, işbirliğine açık, kurallara uyan, etkin bir iletişim sürecinin başlamasıyla bu dönem önemini göstermektedir. Çocuk artık iletişimi hayatının vazgeçilmez bir parçası olarak görmektedir.

2.1.6. Sosyal Gelişimde Anne Baba ve Çocuk

Sosyalleşme çevre koşullarına uyum süreci olarak açıklanabilir. İlk sosyalleşme bireyin ailesiyle birlikte başlamaktadır. Aile ortamının psikolojik yapısı çocuğun sosyalleşmesini etkileyen önemli bir etkidir (Küçükkurt, 1990).

Yaşamının ilk yıllarında çocuklar yüksek kalibrasyon becerilerine sahiptir. En yakınında bulunan anne babalarının davranışlarını ve diğer insanlarla etkileşimlerini gözlemlerler. Hayata dair birçok davranışı yakın çevresini gözlemleyerek ve etkileşime girerek kazanırlar. Aile içindeki İyi bir iletişim ortamı çocuklara yansır ve çocuklar modelleme yaparak problemlerini etkili bir şekilde çözerler (Çağdaş, 2009).

Çocuk ile anne arasında diğer bireylerden farklı olarak hususi, samimi bir bağ vardır. Çocuğun deneyim kazanmasında önemli bir yeri olan anne, çocuğu için çeşitli deneyimler oluşturmasıyla, çocuk kendi gereksinimlerini karşılamayı öğrenmektedir. Anne çocuğunu cesaretlendirmek, güven duygusunu kazandırmak ve hoşgörülü olmayı öğrenmesinde de etkilidir (Dönmezer, 2001). Çocuğun sosyal ortamlarda kurduğu temasın gelişmesinde annesinin etkisi büyüktür. Anne – çocuk arasında kurulan sağlam iletişim, çocukta sağlam bir şahsiyet geliştirmesini, diğer bireylerle olumlu bir bağ kurmasını kolaylaştırır. Çocuğu ile yararlı duygusal etkileşim içerisinde bulunan annelerin çocukları diğer çocuklara nazaran daha uyumlu bir kişilik geliştirebilmektedir (Flannagan ve Hardee, 1994).

Doğumdan itibaren bebeğin ihtiyaçları anne tarafından karşılanır ve bu dönemde bebek vaktinin büyük bir kısmını annesi ile geçirir. Teknolojinin gelişmesi ve ekonomik yaşamdaki gelişmeler, kadının iş hayatına katılmasıyla beraber babanın görev ve sorumlulukları da farklılaşmıştır. Babanın da çocuğun yaşamında önemli bir yer edinmesini sağlamıştır (Çağdaş, 2009). Çocuğun bakımı ve eğitimi ailenin görev ve sorumluluğundadır. Bu sorumlulukta öncelikli olarak sorumlu görülen kişi genellikle

annedir. Aile ile ilgili araştırmalarda geçmişten günümüze neredeyse sadece anneler üzerinde durulmuştur (Weiss, 1978: 29-45).

Aile içinde annenin çocuğun dünyasındaki yeri şüphesiz onaylanırken babalar ise, yıllarca ve neredeyse tamamıyla görmezden gelinmiş, hemen hemen yok sayılmışlardır (Enrwise ve Doering, 1988: 119). Bununla beraber son zamanlarda, babanında çocuğun sosyal becerilerinin gelişimini, duygusal ve zihinsel gelişimlerini etkilediğini ne süren kuramsal, gözleme dayalı deliller doğrultusunda baba ocuk arasındaki ilişkiyi ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır (Coltrane, 1988: 1060).

Baba aile içinde genel olarak anne ve çocukları için bir güven kaynağı olduğu belirtilmektedir. Çocukların gözünde baba kuvvetli, saygı duyulan ve hayranlık uyandıran bir kişi olarak idrak edilmekte ve babanın çocuğuna olan ilgisi ve ayırdığı zaman, iletişiminin kalitesi çocuğunun gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (ağdaş, 2009; Dodson, 1991).

Bronstein ve Cowan (1988) baba ile ocuk arasındaki ilişkisinin boyutu hem nitelik hem de nicelik açısından anne-ocuk arasındaki ilişkiden farklı bir boyutta olduğuna dikkat çekmektedir. Araştırmacılar (ağdaş, 2009; Güngörmüş, 1995), babanın erkek çocuğu için önemli bir rol model olması erkeksi davranışları edinmesinin önemli olduğunu bildirmekte ve erkek çocukların babaları ile özdeşim kurarak erkek gibi davranmayı öğrendiklerini ne sürmektedirler. Yine yapılan araştırmalarda, babaların kız çocuklarının gvenlikleriyle erkek çocuklarının güvenliklerine göre daha çok ilgilendikleri, erkek çocuklarına, kız çocuklarına göre daha sert davrandıkları, erkek çocuklarının motor yeteneklerinin gelişimine kız çocuklarından daha çok ocuk oldukları ortaya çıkmıştır (Bronstein ve Cowan, 1988; ağdaş, 2009).

Çocuğun yaşadığı aile yapısının geniş aile olması durumu, sosyo-ekonomik yönü ve kültürel düzeyi, ilk sosyal yaşantılarını, bununla birlikte duygusal ve sosyal yönünün gelişimini etkileyecektir.

Her anne-baba çocuklarına karşı farklı tutumlar sergileyebilmektedir. Kimi ocuklar daha ebeveynleri tarafından daha ön plana çıkarılmakta ve değer verilmekte iken bazı çocuklarına karşı daha sert bir tutum içinde olarak baskı yapılmakta, bazıları kabul edilmeyen ve dışlanan bir ocuk olarak görülmekte, bazılarına daha fazla tlarans tanınmaktadır. Bu tutumlar, çocuğun hem kişilik ve hem de sosyal gelişiminin farklılıklar kazanarak kendini göstermektedir. Anne ve baba arasındaki sağlam ilişkiler, çocuğun gelişiminde ve değişiminde önemli bir yer tutar (Yavuzer, 1999).

2.2. Problem Çözme

Problem çözme, yazarların birbirinden farklı anlamlar yüklemesine karşın, kavrayarak edinilmiş önermelerin basitleştirilerek uygulandığı zamanlarda cereyan eden süreçlerden daha karmaşık bir psikolojik süreç göstermektedir. Problem durumunun, basitçe Keşif öğrenmesini (Discovery Learning) gerekli kılması şarttır. Keşif Öğrenmesi, davranışsal aşamalarda uygulamanın üst kısımlarında, yaratıcılığın ise alt kısımlarında yer almaktadır (Weisberg, 1992).

Problem çözmede, çocuğun bilmesi ve çözüm bulması gerekenler arasında bir farklılık bulunabilmektedir. Çocuğun var olan bilgisinden- problemin çözümüyle ilgili çözüm yolu açıkça belirtilmiş ya da sürekli tekrar edilen işlemlerin olmaması gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KURAMSAL AÇIKLAMALAR

3.1. Yaratıcılık

3.1.1. Yaratıcılık Kavramı

Geçmişten günümüze insanların ilgi odaklarından biri olan yaratıcılık olgusu çok eskilere dayanmaktadır. İnsanın varoluşundan günümüze kadar hemen her alanda yaratıcılığın izlerine rastlamak mümkündür. Birçok teknolojik icadın ortaya çıkmasını sağlayan, motivasyonun yaratıcı düşünme olduğu ortadadır. Bu alanda merak önemli bir yeri vardır.

Yaratıcılık, birçok kavramı da içinde barındıran oldukça karmaşık bir kavramdır. Yaratıcılık kavramı spordan sanata, siyasetten iş hayatına kadar birçok alanda kullanılmaktadır (Prentice,2000:145-158). Hayatın birçok alanında rastladığımız ve rastlamaya ihtiyaç duyduğumuz yaratıcılığın tanımını yapmak oldukça zordur. Yaratıcılık kullanıldığı alana göre farklı şekillerde ele alınmaktadır.

Yaratıcılıkla ilgili araştırmalara 1960'lı yıllarda başlanmıştır (Sungur,1992).

Bilim insanları yaratıcılık kavramının tanımı üzerinde bir noktada buluşamamış, uzun yıllar yapılan çalışmaların sonucunda birçok farklı tanım yapılmıştır. Bu tanımların ortak ve farklı hususlar ön plana çıkmaktadır: Yaratıcılık denilince akla ilk gelen isimlerden birisi olan Torrance (1968) yaratıcılığı bir eylem olarak tanımlanmıştır. Torrance'ye göre bu eylem mekanik, teorik ve artistik olabilmektedir. Torrance yaratıcılığı; kayıp ögelere, bozukluklara, sorunlara, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, tahminlerde bulunma, güçlüğü tanımlama, bilgi eksikliğine, çözüm arama, ya da noksanlıklara ilişkin yöntemler geliştirme, bu yöntemleri değiştirme veya yeniden deneme ve sonucu ortaya koyma, şeklinde tanımlamaktadır (Torrance, 1968).

Yaratıcılık konusunda yapılan çalışmalarda önemli bir isimde olan **Guilford**'a göre, Yaratıcı düşünme alışılmışın dışında bir düşüncedir. Orjinallik, akıcılık ve esneklikle tanımlanır (Turaşlı Kuru, 2014: 3).

Yaratıcılık bireyin bir sorun karşısında sorunun çözümünde yeni yöntemler ortaya koyması ile ilişkilendirilmektedir. Yaratıcılığın alışılmışın dışında yeni şeyler üretme ile bağlantılı olduğu görüşü diğer araştırmacılar tarafındanda desteklenmiştir:

Mumford ve Gustafson'a (1988) göre de yaratıcılık, her alanda özgün ve yeni, özgür ve fikirler üretme yeteneğidir (Turaşlı Kuru, 2014: 3).

Wallach ve Kogan (1962) yaratıcılığı, özden ayrılmadan, özgür bir şekilde çok fazla çağrışım üretebilmek” olarak tanımlamışlardır (Jersild,1979). Benzer şekilde **May** (1986) yaratıcılığı, yeni bir ürün ortaya çıkarma süreci şeklinde tanımlamaktadır.

Rein ve Rein’e (2000) göre, yaratıcılık, benzersiz yollardan giderek, yeni alışılmışın dışında düşünceler üzerinde etkili olma becerisidir (Önder, 2003).

Boden’e (1994) göre yaratıcılık, breyin uzmanlarca kabul edilen estetik, bilimsel, teknik değeri olan yeni fikirler, sosyal ve sezgiler, ürünler, buluşlar ortaya çıkarmasıdır (Ayeş,2013).

Yaratıcılığı bir fikir süreci olarak gören ve farklı araştırmacılar tarafından da birbirine benzer tanımlar yapılmıştır:

3.1.2. Yaratıcılığa Ait Süreçler

3.1.2.1. Algı

Yaratıcılık “düşünce” sürecinin oluşumuyla içiçedir. Bilişsel süreçler gerçekleşmeden yaratıcılığın ortaya çıkması beklenemez. Bilişsel süreçlerin başlaması ise çevredeki etkenlerin algılanmasıyla gerçekleşir. Algılanan şeyler yaratıcılığa tesir eder.

Algılama sürecinde duyuların önemli bir yeri vardır. Bilmek ve öğrenmek “duyularla algılamak”tan geçer. Okul Öncesindeki çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkartmada en önemli yol ona duyularını nasıl kullanacağını göstermektir. Böylece yaratıcılık kendini ortaya çıkarır (Eratay, 1993: 46).

3.1.2.2. İmge

İmge, o imge (söz, isim, nesne) söylendiğinde akılda oluşan ilk şeydir. Zihinde çağrıştırdığı ilk şey imgenin oluşması için onunla alakalı geçmiş yaşantılara ihtiyaç vardır (Yıldız ve Şener, 2007: 3).

3.1.2.3. Duygu

Yaratıcılık hem zihinsel işlemlerle hem de duygularla alakalıdır. Duygular, bilişsel sürecimize yön verir. Bu durumda duygularda yaratıcılığa tesir eder. Yaratıcılığı etkileyen faktörler çokçadır. Duygusal dünyamız, bilişsel yani zihinsel süreçler ve algılama biçimimiz hepsi birbiri ile içiçe geçmiş zincir halkası gibidir (Yıldız ve Şener, 2007:5).

3.1.2.4. Simgeler

Bir olayı, duyguyu, düşünce ya da nesneyi zihinde canlanması kolay somut ve anlaşılır kılmak amacıyla sembol, işaret ya da şekile simge denir. Simge daha önce bir yaşantısı oluşamaz, simge oluşabilmesi o olay, durum ya da düşünce, nesneyle ilgili bir yaşantının ardından oluşur. Simgeler anaokulu çocuklarının yaratıcılığını geliştirir. Çocuklar bu imgelerle yeni oyun, kelime, şekil vb yaratarak yeni imgeler oluşturabilirler (Yıldız ve Şener, 2007: 6).

3.1.2.5. Hayal Zenginliği

Düşünce sistemi algılama ile başlar. Duyu organı ile çevredeki uyarıyı alan birey onu algılamış ve düşünce sistemi harekete geçmeye başlamıştır. İki düşünme tarzlarından birisi hayali düşüncelerdir. Bu düşünme tarzı, şundaki yaşamla hayal dünyasının birleşimi ile oluşur. Hayal ile gerçek arasında bir bağ vardır. Diğer düşünme biçimi ise görsel sembollerdir (Yıldız ve Şener, 2007: 6).

3.1.2.6. Mecaz

Mecaz, düşünme sistemimizi çalıştırır, harekete geçirir. Yaratıcılığın ya da üstün, farklı biricik fikirlerin tetikleyicisi olabilir. Mecaz (mizah) anlayışı yüksek çocukların ruhi anlamda da olumlu duygular içinde olduğu gözlenmiştir (Yıldız ve Şener, 2007: 8).

3.2. Okul öncesi Dönemde Yaratıcılığın Gelişimi

Çocuklar okul öncesi dönemde çevreleri ile etkileşim halindedirler. Bu etkileşim içinde çeşitli iletişim biçimlerini kullanmaktadırlar.

Yaratıcılık algılama, akıcılık, esneklik, duyarlılık, yeniliğe açıklık, bilinçlilik, sezgi ve kavrama yeteneği gibi pek çok zihinsel süreçlerin bir özetleme halinde bir araya getirilmesidir.

Çağdaş eğitim her bireyde, tüm gizil yetenek ve güçleri düzenli bir biçimde geliştirmekle görevli olmak zorundadır. Bu nedenle anaokulundan başlayarak, çocuklarda yaratıcılık evrelerine karşılık oluşturacak bir yol izleyerek çocukların, merak gözlem ve icat yeteneklerini geliştirmek gerekir.

Çocukta yaratıcılık gelişimi okul öncesi dönem itibarıyla başlamaktadır. Çocuğun yaşamında bir ömür izlerini görmenin mümkün olduğu bu dönemde çocuğun alması gereken eğitim sorumluluğunu toplumun bütün fertlerinin sorumluluk kabul

etmesi, çocukta sağlıklı bir yaratıcılık gelişimi için eğitim programlarını çocuğun temel gelişim özelliklerinin farkında olarak en etkin ve yaygın biçimde düzenlenmesi hem çocuğun hem toplumun geleceği açısından ciddi önem taşımaktadır (Karadağ, 1997: 109).

Taklit etme yeteneği (canlandırma) yaratıcılık gelişimi açısından oldukça önemlidir. Çocuklar dünyaya gözlerini açtıkları ilk andan itibaren gördükleri, duydukları, ileriki yıllarda hissettiklerini çok iyi taklit edebilirler. Çocuğun taklit yeteneğinin onaylanmasıyla ilgi artar ve bu yönde taklit listesi gittikçe artarak gelişir.

Çocuklar özellikle oyun oynarken yetişkinleri birçok yönüyle (konuşma, davranış, jest ve mimikler) rol model olarak yaşamlarını zenginleştirirler. Budada en çok dikkat edilmesi gereken şey çocuk için yararlı olmayan ve istenmeyen bir takım davranışlar edinmemesi adına korumak gerekir. Çocuk çevresinde bulunan kişi ya da kişileri modellediğinde zamanla bu kendi yaşantısında da yer almaya, hayal dünyasının genişlemesine, ve yine çevrenin de etkisiyle özgün bir yeteneğe sahip olmaya başlar. Anaokulunda çocuk kendisini ifade edebilmek için birtakım yollar kullanır, bunları hikaye anlatma, resim yapma, yaratıcı hareketlerle bir olayı dramatize etmesiyle yaratıcılığın zirvesine ulaşır (Ömeroğlu ve Turla, 2001: 2-3).

Okul öncesi dönemde özellikle "düşünce" üzerinde durmak gerekmektedir. Yetişkinlerin farklı düşünceleri değerlendirmeden kabul ettiği bir ortam, çocukların daha fazla fikir üretmelerine yardımcı olacak ve bir sonraki aşama olan "kendi kendini değerlendirme" aşamasına geçmelerini kolaylaştıracaktır. Çocuklarda kendilerini değerlendirme yetenekleri geliştikçe düşüncenin niteliği ve bir ürün ortaya çıkarmanın önemi ortaya çıkacaktır. Bu aşamaya gelen çocukların ürettikleri düşünceleri değerlendirmeleri, uygulamaları ve sonunda düşüncelerini düzeltmeleri çok önemlidir (Şahin, 2000: 67).

Okul öncesi dönem çocukların yeni yeni keşifler gerçekleştirdikleri, yeni kavramları tanıdıkları bir dönemdir. Çocuklar bu dönemde özellikle dış dünyanın her türlü uyarısına açık bir halde olduğu yıllardır. Bu dönemde yaratıcılığı somut becerilerin ve deneyimlerin kullanıldığı bir dönem olarak açıklayabiliriz. Yaratıcılık ile ilgili beceriler daha çok somut olaylarla kendisini gösterir. Bunu da daha çok oyun etkinliklerinde gözleriz. Tercih edilen oyuncaklarla oyunların oynanması, oyun sürecinde oyunun başlaması ve bitirilmesi, rol paylaşımı çocuğun yaratıcılığı hakkında önemli fikirler verebilir. Farklı malzemeleri de çocuk oyuncak olarak görerek onunla oynaması, kendi gayretiyle yeni uygulamalar, ürünler ortaya koyma, yeni keşifler

yapma bu dönem çocuklarının yaratıcılıklarını göz önüne serdiği alanlardır. Yine okul öncesi dönemde gözlemlenebilecek bir diğer belirti de, sosyal beceriler ile arkadaşlıklarında önceden yaşanmamış durumlarda uyum sağlayarak uygun tepkiler verebilmektir. Okula başladığı ilk zamanlarda ilk kez karşılaştığı bir olayda ilişkinin, ortamın ve yaşının gerektirdiği tepkiyi göstermesi, çocuğun hem duygu yönüyle hem de sosyal yönüyle yaratıcılık yeteneklerini kullanabildiğini göstermektedir (Akaygün, 2005).

Ligon (1957), çocukların yaratıcılık gelişimleri üzerinde durmuş ve yaratıcılık gelişimini yaşlara göre incelemiştir (Turla, 2004: 20).

3.2.1. Doğumdan İki Yaşa Kadar

Çocuğun hayal gücünün gelişimi ilk yıllardan itibaren başlar (Ligon, 1957). Bu evre daha bebekken bebek için uyarıcı niteliği taşıyan yaşına uygun oyuncaklarla (diş kaşıyıcı, çingirak vb.) başlar. İki yaşına yaklaştığında toplar, tahta bloklar ilgisini daha çok çeker ve oyuncaklarını kendisi alabilir. Bu dönemde renkli kalem, boya ve oyun hamuru gibi malzemelerle ilgilenmeye başlar. Herhangi bir yere bir şeyler çizip çizemeyeceği, yırtma-yapıştırma, bir şeyleri üst üste koyma, vurma, düzleştirme gibi şeyleri deneyimlemektedir. Bebeğin eline aldığı cismi kullanması (çingiraktan ses çıkarmak gibi) çocuğun doyum sağlamasında etkindir (Ryan Jr, 2003: 64).

Çocuk bebeklik döneminde nesnelerin adlarını sorar, yeni sesler ve ritimler oluşturur, bir şey yarattığı zaman ona bir isim verir. İki yaşına geldiğinde her gün yapılan rutinleri önceden tahmin etmeye başlar. Görme, dokunma, tatma yoluyla her şeyi merak eder ve denemeye isteklidir. Bu dönemde yaratıcılığın özellikle zengin uyarıcı çevre ile uyarılması önemlidir. Bu evrede anne babaların çocuklarıyla basit sözel oyunlar oynamaları önerilir. Kelimelerin daha da anlamlı hale geldiği bu dönemde ebeveynler çocuklarına kelime öğretmeye çalışmaktan ziyade, kelimeler ile alakalı şarkı söyleyebilirler (Turla, 2004: 20).

Doğumdan iki yaşına kadar olan bu dönemde çocuk duyu organları yoluyla çevreyi keşfetmeye başlar. Son derece meraklıdır. Çevreye koyulan materyalin zenginliği onun ileriki yıllardaki merak duygusunu ve hayal gücünü destekleyecektir. Özellikle dilin etkili kullanılmaya başlaması hayal dünyasına başka anlamlar kazandırmaktadır. Hayali oyunlar, hayali kahramanlar çocuğun dünyasını geliştirir (Argun, 2004: 47).

Çocuk biraz büyüyünce eline verilen ilk somut nesneler üzerine odaklanmaya başlar. Çıngırak, diş kaşıma aletleri, onun malzemeyi nasıl kullanacağı ile ilgili ilk bilgilerini edindiği oyuncaklardır. Bu dönemde bebekler; ilk aldıkları nesneleri tatma, sesleri dinleme, yumuşaklıklarını sezme gibi süreç izler. Sonra bu aletlere kendileri yeni katkıda bulunurlar. Elindekini ileri fırlatma, bir yüksekten aşağıya fırlatma, dişleme gibi deneyler yaparlar. Elindeki malzeme üzerinde herhangi bir şekilde etki yaratmak bebeklere doyum verir. Merakların başladığı bir süreçtir (Yıldız ve Şener, 2007: 9).

3.2.2. İkiden Dört Yaşa Kadar

Çocuklar çevresini, yaşadıkları ve bunların sözel ve hayali etkinliklerin tekrar edilmesiyle öğrenir. Herhangi bir şekilde yönlendirilmediği durumlarda yaptığı etkinlikler sıkça değişir bu durum dikkat süresinin kısa olmasıyla açıklanabilir. Kendi işini kendisi yapma çabası içindedir, bağımsızlık duygusu bu dönemde iyice gelişmeye başlar. Bu da çocuğun kendi yeteneklerine olan inancını artırır. Çevreye karşı merakı halâ canlıdır. Çevreyi kendisine has yaşantılarla keşfetmeye çalışırken, çevresindekilere çok fazla sorular sormaya devam eder. Çevreyi keşfederken uyumlu bir şekilde yaşamını sürdürmeyi de öğrenir.

Bu dönem çocuklara yaparak ve yaşayarak, hayal gücünü kullanabileceği, farklı şekiller oluşturabileceği bloklar, yapbozlar veya tuz seramiği verilebilir. Annelerin ve babaların çocuklarıyla nitelikli vakitler geçirerek birlikte öğrenmelerinin önemi yüksektir. Çocuklar başarı duygusunu tatmaları için özellikle yüreklendirilmelidir (Turla, 2004: 20).

Özellikle bu devrelerde çocuğun öğrendiği kelime sayısı süratle artar. Çocuktaki merak duygusu karşılaştığı uyaranları keşfetmesine yardımcı olmaktadır. Dünyayı sözel ve hayali oyunlar yolu ile algılamaktadırlar. Bu dönemde çocuklar dilin öğrenilmesiyle birlikte birçok soru sormaya başlarlar. Ebeveynler çocukların sorularına anlayabileceği şekilde cevaplar verdiklerinde, onların çevrelerini anlamalarına ve yaratıcılıklarının gelişmesine katkıda bulunurlar. Bu dönemde taklit etme yeteneği ve düşüncelerini ifade ederken hayal gücünü kullanmaları engellenmemelidir (Argun, 2004: 49)

3.2.3. Dörtten Altı Yaşına Kadar

Bu dönem çocuğun plan yapabilme becerisini kazandığı bir dönemdir. Daha önce oynamış olduğu oyunları tekrar oynamaktan ve önceden yaptığı işleri yapmaktan

hoşlanır. Meraklı yapısı birçok şeyi anlamasına öğrenmesine (doğru, yanlış, iyi, kötü vd.) vesile olur. Kurulan ilişkilerin nelerden kaynaklandığını bilmese bile olaylar arasında bağ kurmasını bilir.hayal dünyasında birçok role bürünür. Çocuğun kendisi dışında başkalarının da duygu ve düşüncelerini farkedebilir. Kendi davranışlarıyla başkalarını nasıl etkileyeceğini kimi zaman ikna edeceğini düşünmeye başlar. Bu yaşlarda kelime oyunları oynamaktan hoşlanır ve yeni deneyimler kazanarak ve yaratıcı sanat etkinlikleriyle kendine olan güveni artabilir. Çocukların ürünleri yetişkinlerin standartları ile kıyaslanmamalıdır. Yine bu yaşlarda ebeveynler ve öğretmenlerin çocukların yaşlarını göz önünde bulundurarak fikirlerini değerlendirmeli ve ona göre muamele etmelidir (Turla, 2004: 21).

Çocuk altı yaşına kadar dünyayı sözel ve hayali oyunlar yardımıyla yeniden keşfeder. Bağımsızlık duygusunun gelişmesiyle ve kendi yeteneklerini daha iyi tanıyarak kendine güveni artar. Çevreyi kendine özgü yollarla keşfetmekten hoşlanır. Bu dönem çocuğu her şeyi öğrenmek ister ve yetişkini bu yolla sık sık sıkıştırır. Bu dönemde hayal gücünü zenginleştirici oyunların, oyuncakların, kitapların, televizyonun önemi büyüktür. Özellikle bu dönemde keşifler yapması için cesaretlendirilmelidir. Dramatize oyunlara, sanat etkinliklerine müzik-dans gibi faaliyetlere yer verilerek yaratıcılık desteklenmelidir (Zembat, 1999: 11).

3.3. Çocukta Yaratıcılığın Geliştirilmesi

Geleneksel eğitim anlayışında çocukların, soru sormayan, sürekli itaat etmesi beklenen, uslu duran, büyüklerin işine karışmayan ve yorum yapmayan özellikleri kabul görmekte iken bunların aksini yapan çocuklar ise dikkate alınmamakta ve genel olarak da başarısız kabul edilmektedir. Eğitim sistemi içindeki bu yaklaşımın ağırlığını koruması sonucunda yaratıcı yeteneklerin ortaya çıkarılması bununla beraber yaratıcılık konusundaki araştırmaların gecikmesine yol açmıştır. Bugün yaratıcı nitelikler daha iyi kavranmakta ve sanatsal ve teknolojik alanlarda yaratıcılığın üzerinde önemle durulması gereken bireysel bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır (Erden, 2004).

Yaratıcı insanların nitelikleri geçmişten günümüze yaratıcılık kadar merak konusu olmuştur. Bu insanların en ön plana çıkan özellikleri bir şeyi denemekten çekinmemeleri ve cesur olmalarıdır. Yaratıcı insanların düşünce yapıları diğer insanlardan farklıdır. Hayal güçleri özgün düşünceleri, yalnız kalmaktan ve çalışmaktan hoşlanmaları, toplum ile beklentiler noktasında kimi zaman çatışmaları, özgürlükten hoşlanmaları, kendileri hakkında diğer kişilerin düşünce ve yorumlarına kıymet

vermedikleri ortaya çıkarılmıştır. Bir diğer özellikleri de, kendileri için değerli olan yaratıcı özellikler taşıyan bir eseri başkaları tarafından beğenilmeyeceğini bilseler bile bunu ortaya koymada istekli olmalarıdır (Argun, 2004: 79).

Yaratıcılık özelliklerini üzerinde barındıran kişiler öğrenme konusunda istekli ve bu konuda ilgilidirler. İfadeleri kuvvetlidir. Esnek ve özgün bir düşünce yapısına sahiptirler, risk almaktan çekinmezler ve merakları üst seviyededir (Argun, 2004: 2).

Yaratıcı bireylerin merak, buluş yapma yetisi, sabır, imgelerle düşünebilme, maceracı ve hayal kurmaktan hoşlanma, deney ve araştırmalar yapma ve sentez yapabilme gibi nitelikleri vardır. Yaratıcı kişi; merak, araştırma, iletişime açıklık, bir çok sonucu aynı anda ve bağımsızlık düşünebilme, yeni düşünceleri kabullenmede hoşgörülü olma, geribildirimlere açık olma, çözüm odaklı çalışma gibi vasıflara sahiptir (Üstündağ, 2005: 31).

Yaratıcı çocuk, potansiyelini üretken bir biçimde kullanmaya çalışır ve sonunda düşüncesini elle tutulur bir ürüne dönüştürür. Bir çocuk eğer gelişmiş, zengin bir kelime hazinesine ve akıcı konuşmaya sahipse olumlu bir özellik olarak nitelendirilebilir ancak çocuk eğer bu özelliklerini bir hikâye ya da şiir yazmada kullanıyorsa yaratıcı bir davranış sergilemektedir. Yaratıcı çocuk karşısına çıkan fırsatlardan yararlanır, karşılaştıkları problemleri çözmek için yeni çözüm yolları geliştirir, çok soru sorar ve çeşitli öngörülerde bulunurlar, araştırmaya ve deney yapmaya eğilimleri fazladır, hayal güçleri gelişmiştir. Bir konu üzerinde ilgi ve dikkatlerini uzunca tutarlar, detaylara dikkat eder ve eksiklikleri hissederler, oyuna çok fazla zaman ayırır ve yeni oyunlar bulurlar (Dinçer, 1993: 16).

Yaratıcı kimliğe sahip bireylerin en belirgin özellikleri şöyledir:

Çocukların okul öncesi dönemde yaratıcılıklarını oyunlarında görmek mümkündür. Daha önce oynadıkları oyunları daha farklı biçimlerde ortaya koyma istekleri vardır. Sürekli araştırır ve çevreyi keşfederler. Onlar için karşılaşılan her yeni durum merak konusudur. Durumu anlayabilmek için neden, nasıl gibi soruları sıklıkla sorarlar ve öğrenmeye çalışırlar. Sonuçla ilgili tahminlerde bulunurlar. Karşılaştıkları güçlükleri yenmek isterler ve yeni çözüm yolları bularak uygulamak isterler. Hayal güçleri oldukça fazladır. Gerek bir takım malzemeleri kullanırken, bunları bir araya getirirken, gerekse sözel ifadelerde bu güçlerini özgürce kullanırlar. Hikâyeler yaratırlar, farklı tipler (insan, hayvan, araç vb.) taklitle canlandırmada başarılıdırlar. Sözel ve bedensel ifade de yaratıcıdırlar. Dramatik etkinliklerde durumu kolayca kavrar ve olayı yaşayarak canlandırabilirler. Konular üzerinde dikkat ve

ilgilerini uzun süre tutarlar, yenilik ararlar, ayrıntılara dikkat ederler, yanlış ve eksiklikleri kolayca fark ederler (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001: 14).

Araştırmacılar yaratıcılık kavramı üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda yaratıcılıkla ilgili benzer özellikleri saptamışlardır. Bu ortak sekiz özelliği ve bu özelliklerin niteliği şu şekilde açıklanabilir:

Sorunlara Karşı Duyarlılık

Yaratıcılığın bu boyutunda başarılı olan insanlar, karşılaştıkları sorunları kolayca fark ederler ve soruna çok çeşitli çözümler getirebilirler. Burada özellikle getirilen çözüm yollarında çokluk söz konusudur. Sorunun çözümü için gerekli esas öğelere ya da araç ve gereçlere duyarlılık vardır. Soruna ikinci derecede yardım getirebilecek unsurlarla ilgilenme ikinci plana bırakılmıştır. Kişi daha ağırlıklı olarak soruna çözüm getirecek unsurlarla ilgilenip çözüm bulacaktır (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001:11).

Fikirlerle Açıklık

Yaratıcı kişi bir olaya karşı reaksiyonda bulunurken, bir problemi çözmeye çalışırken çok sayıda fikre sahip olmaya ve birden çok çözüm yolunu öğrenmeye çalışır. Bu çözüm yolları içinden olay için en uygun ve özgün olanını kolaylıkla seçer ve uygular (Çağlar, 2003: 16-24).

Esneklik

Yaratıcı kişi karşılaştığı durumlara rahatlıkla uyum sağlayabilir ve karşılaştığı durumları değiştirebilir (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001: 11).

Orijinallik

Yaratıcı kişinin belirgin niteliklerinden birisi de çeşitli durumlarda verdiği yanıtlarda bir başkalık oluşturmastır. Kişi, yaratıcılığının yüksek olduğu alanda sıradan yanıtlar değil, karşılaştığı durumlara tamamen farklı tepkiler ve yanıtlar verir. Sorunların çözümünde, çeşitli şekillerde ele alır. Bu yeteneği çoğunlukla bireyi çevresindeki tutucu insanlarla çatışmaya sürükler. Çünkü yaratıcı kişinin yeni yaklaşımları ve yaptıkları, sıradan tepkileri ve yaklaşımları benimsemiş tutucu insanlara farklı gelir (Çağlar, 2003: 16-24).

Yeniden Tanımlama ve Düzenleme Yeteneği

Bu boyutta eldeki var olan öğeleri ya da olayları yeni ve farklı bir biçimde tanıma ve değişik açılardan görebilme vardır. Yaratıcı kişi çevresindeki öğelerin fonksiyonlarını alışılmıştan farklı olarak görebilir ya da bunları değişik şekillerde kullanabilir. Burada ulaşılmış ya da var olan sonuçlardan farklı, yeni olana ulaşmak vardır (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001: 12).

Soyutlama, Özetleme ve Analiz Etme Yeteneği

Yaratıcı birey ayrıntıları bulma, ayırt etme, analiz yapma, karşı karşıya kaldığı bir durumu önemli parçalara ve anlamlarına göre soyutlama yeteneğine sahiptir. Yaratıcı kişi konuların özünü, ve önemli kısımlarını, bütün ayrıntıları önem derecesine göre ayırır ve uygun biçimde kullanır (Çağlar, 2003: 16-24).

Bileşim, Sentez ve Bir Sonuca Götürme

Yaratıcı birey, birbirinden bağımsız olan parça ve öğeleri uyumlu bir şekilde birleştirerek yeni bir sentez oluşturma yeteneğine sahiptir. Yaratıcı kişi daha önce karşılaşmadığı bir bütünü oluşturan öğeler üzerinde derinlemesine çalışmadan, bütünü zihninde canlandırır ve yeni bir sentez oluşturur (Çağlar, 2003: 16-24).

Tutarlı Bir Şekilde Düzenleme

Yaratıcı kişi parçaları uyumlu bir şekilde birleştirme yeteneğine sahiptir. Bu kişi parça bütün ilişkisini gözönünde bulundurarak yeni düzenlemeler ve eserler oluşturur (Çağlar, 2003: 16-24).

Yaratıcılık çocukta farklı bakış açılarına sahip olma ve olayları farklı açılardan değerlendirebilme esnekliği kazandırır. Bu esneklik ona yaşamı boyunca yardımcı olur, yeteneklerini ortaya çıkarabilmesine destek olur. Böylece çocuk yetenekleri doğrultusunda ilerleyebilir ve özgüvenini kazanır. Özgüveni kazanan çocuklar, kendileri ile ve çevresiyle barışık birey olarak büyürler. Yaratıcılıkları desteklenen çocuklar eğitim ve iş yaşamlarında başarılı yetişkinler olarak karşımıza çıkarlar (Öz, 1997: 66).

3.4. Yaratıcı Çocukların Genel Özellikleri

Kendilerine has bir yapılarının olduğu aşikârdır. Çalışmaları süresince baştan sona özgür bir şekilde davranmayı kendi seçimleri başkaları tarafından değil kendi tarafından yapmayı önemserler. Problemler onlar için bir ümitsizlik kaynağı değil

aksine sorun olarak görünen şey onlar için bir fırsattır. Hayal dünyaları geniştir, esnek bir düşünce yapısına sahiptirler. Meraklı olmaları ön planda olup bilinmeyi bilmeye, görünmeyi görmeye çalışırlar, araştırmacı bir ruh yapısına sahiptirler. Küçük basit sıradan bir şeyden olağandışı ürünler ortaya çıkarabilirler. Yaşları kaç olursa olsun büyük bir dünyaları vardır ve dünyanın çeşitli sorunlarına kafa yormaktan hoşlanırlar. Yaratıcı düşünceleri ile insana, topluma, doğaya dair birçok şey onların ilgi alanları içindedir (açlık, hastalık, savaş, uzay, vd.). Ayrıca güzel sanatlara ve kimi zaman sportif alanlarda da ciddi başarılarla imza atarlar. Hayata bakış açıları sıradan insanların hayatlarından farklı olup, kimi zaman bu durumlar bir problemmiş gibi görülebilmektedir. Kendilerine göre öğrenme şekilleri vardır. En çok üzerinde durdukları soru “neden ve nasıl” sorularıdır. Kimi insanlar bu neden böyle diye düşünürken, bunlar neden olması tarzında düşünmeyi tercih ederler (<http://www.ogretmenlerforumu.com/egitim-yazilari/yaraticilik-t9186.0.html;wap2=>).

3.4.1. Yaratıcılığın Desteklenmesinde Ailenin Rolü

Yaratıcılık gelişimi açısından ailenin rolü daha çocuk küçük yaşlarda iken başlar. Anne babanın çocukla oyun oynaması, hikâye okuması, anlatması, onu dinlemesi, ona arkadaşlık etmesi, çocuğunda hayal gücünü özgürce kullanarak hikaye anlatmasına olanak tanınması, hayali oyunlarında onu gereken materyallerle desteklemesi, yaratıcılığa yönelik oyuncakları seçmesi çocukta yaratıcılığın gelişmesi açısından önemlidir (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001: 15).

Aile içerisinde bebeğin doğumu ile birlikte çocuğun yaşama adapte olması ile ilgili en önemli görev anneye düşmektedir. Bir anne bebeğinin küçük olmasına bakmaksızın onunla oynaması, ona dokunması, kısaca onunla ilgilenmesi ve çeşitli uyaranlarla buluşturmalıdır. Ona ninni söyleyerek, bebeğin dikkatini çekecek çeşitli sesler çıkararak uyaranlar göndermelidir. Tehlikelerden arındırılmış bir çevre içinde çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun oyuncaklarla zenginleştirilmiş çevre koşullarını sağlamalıdır. Çocukla oyun oynamak yalnızca annenin sorumluluğunda değil aynı zamanda baba, büyük kardeş ve diğer aile üyelerinin de sorumluluğunda olmalıdır. Bir şeyi çocuk yerine yapmak yerine ona çeşitli fırsatlar ve zaman tanıyarak rehber olmak daha yararlıdır (Ömeroğlu ve Turla, 2001).

Çocuk üzerinde en etkin kurum ailedir. Paylaşılan çok özel yaşantılar çocuğun gelişiminin temelini oluşturur. Genetik benzerlikler ana babanın çocuğa karşı az da olsa başka insanlara göre daha hoşgörülü olmasını sağlayacaktır. Bu anlamda çocuk için en

değerli kurum ailedir. Her ailenin kendine özgü bir kültür yapısı vardır. Bu kültürel oluşum içinde yeni bireyler yetişmektedir. Bu güne kadar yapılan çalışmalar ana baba tutumlarının çocukların gelişimleri üzerinde son derece etkili olduğunu vurgulamıştır (Yıldız ve Şener, 2007: 28).

Çocuğun yaratıcılığını vurgulama işlemi, okuldan önce ailede başlatılmalı ve yük aile tarafından da paylaşılmalıdır. Aile içinde, çocuk yaşına uygun bir şekilde karar verme yeteneğini elde ederken çevresine ve doğaya duyarlılık kazanması, değişik çözümlerle karşılaşması, kendisine esneklikle beraber sorun çözme ve sağlıklı karar vermeyi benimsetecektir. Başka bir deyişle çocuk, tüm duyularından bilinçli olarak yararlanabilecek, güveni artarken de iç alemi zenginleşecektir (Yavuz, 1999: 114).

Kısıtlayıcı anne babalar tarafından yetiştirilen çocuklar, onların otoriter isteklerine karşı daha bağımlı bir davranış sergilerler ve ancak boyun eğerse, ihtiyaçlarının karşılanacağını düşünürler. Bazı anne babalar ise, çocukları kendilerinin veya başkalarının beklentilerine uysun uymasın, onları şefkatlerinden yoksun bırakmazlar ve istedikleri şeyleri sağlama konusunda cömert davranırlar. Bu tür anne babalar çocuklarının daha bağımsız olmalarını sağlarlar ve onlara standartlarını olduğu gibi benimsetmekten kaçınırlar. Anne babaların kısıtlayıcı tutumunun, çocukların bağımsızlığını engellemesi yanında, daha az yaratıcı olmalarına yol açtığı görülmüştür (Davaslıgil, 1998).

Yaratıcı olan ebeveynlerin de hayalci, yaratıcı, maceracı olduğu görülmüştür. Bu ebeveynler daha hoşgörülü ve çocukta iç disiplini sağlayıcı yöntemler seçerken öğretici yöntemi benimsemektedirler. Ek olarak yaratıcı ebeveynlerin günlük işleri düzenli yaptığı, sosyal ve kültürel faaliyetlere katıldıkları görülmüştür. Bununla beraber ailenin yaratıcığa olan ilgisi çocuklar için yaratıcı oyunlar belirlemelerine de katkı sağlamaktadır (Singer ve Singer, 1998: 217).

Aile dışarıdan satın aldığı oyuncakları ya da diğer malzemeleri çocuğa sunmakla yetinmemelidir. Evdeki ve çevresindeki malzemeleri de kullanarak yeni ürünler yaratmaya çocuk teşvik edilmelidir. Bunun için evde artık olarak nitelendirilebilecek plastik kutular ve şişeler, kapaklar, tuvalet kâğıdı ruloları, renkli dergi sayfaları, artık kumaş ve yün parçaları, eski giysiler, kuruyemiş kabukları, büyük boy boncuklar, düğmeler vb. gibi malzemeler oyun malzemeleri halinde çocuğa sunulmalıdır (Argun, 2004: 155).

Çocuğun yaratıcılığının desteklenmesinde ailenin yapması gerekenler şu şekildedir:

Hayal kurmak, yeni bir ürün ortaya koymanın ilk koşuludur. Küçük yaştan itibaren hayal kurmayı öğrenmek için anne babanın çocuklarıyla beraber hayaller kurması, ve bu yönde model olunması yenilikçi eğitim anlayışına temel teşkil edebileceği gibi ileriki yaşlarında bireylerin hayata dair yaşama sevincini de yüksek tutmasını sağlayabilir. Çocuğun anlatılan herhangi bir hikâyenin baş kısmını anlatıp, sonunu tahmin etmesini istemek, oyun yoluyla bilinenlerden yola çıkıp bilinmeyenler hakkında çeşitli fikirler üretmek ve bu alternatif düşüncelerle bulduğu çözüm yollarını toplumun sorunlarına uyarlamasını sağlamak ve bunu yaparken de bireyin çabasıyla ortaya koyduğu "yarattığı" ürünü/etkinliği desteklemek önemlidir (Akaygün, 2005).

Yaratıcı çocuk yorucudur. Potansiyellerini kullanmayan çocuklar ise sakin, hiçbir şeye karışmayan, kendi fikirleri olmayan, hayatlarında sürprizlere yer olmayan uslu çocuklardır. Çoğu ebeveyn çocuğunun yaratıcı olmasını ister ama kendi sözünden çıkmasını da istemez. Bugün böyle bir yaratıcılığın olmadığı anlaşılmıştır. Çocuklarının yaratıcı olması isteyen yetişkinlerin çocuklarında yaratıcılık yönünü geliştirebilmeleri için bu sorumluluğu üstlenmeleri gerekmektedir. Çocuğa tanınan fırsat ve zaman burada çok önem kazanmaktadır. Çocuğa yapabileceği işleri sunmaya ve etkinlik sırasında çocuğu yetişkinlerin kendi düşünceleriyle yönlendirmemeye dikkat edilmelidir (MEB, 2007).

3.5. Yaratıcılığın Desteklenmesinde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Rolü

Yaratıcı potansiyele sahip insanlara özgü bir eğitim modeli insanlığın geleceği açısından çok önemlidir. Buna rağmen toplumlar için en önemli sorunlardan biri yaratıcı nitelikli çocuk ve gençleri tespit edip ve bu çocukların yaratıcılık düzeylerine göre eğitim geliştirip verememektir. Bugün hemen her alanda gelişmiş toplumlarda, onları bu seviyeye getiren şey yaratıcı bireylerin yetenekleri ve seviyelerinde bu insanlara yönelik uygulanan eğitim sistemidir. Geçmişten günümüze olduğu gibi bundan sonraki zamanlarda da toplumun refahı yaratıcı düşünen insanların eserleriyle üst seviyelere çıkmış ve çıkacaktır (Çağlar, 2003).

Esneklik yaratıcılık için önkoşuldur. Eğitim sisteminde çocuğun yaratıcı fikirlerini desteklemek, bulunduğu ortama katkıda bulunmasına fırsat vermek, bulunduğu ortamın yaratıcılığa verdiği kıymetle doğru orantılıdır. Burada asıl dikkat edilmesi gereken şey temelde bu sorumluluk öğretmene ve sisteme düşüyor gibi görünse de, okuldaki eğitimin ev ortamı ile de doğrudan ilişkilidir, yani okulda verilen bilgi ve becerilerin evde de devam ettirilmelidir. Çocuğun bu beceriyi, farklı alanlarda

kullanabilmesi ve hayatının diğer aşamalarına taşıyabilmesi için önemlidir. Bir çocuk yaratıcı bir ortamda eğiti alırsa, deneyleri, proje çalışmaları desteklenir ve araştırmalarda değer verildiği mesajını alırsa kendi yaratıcılık becerilerini daha ileriye taşıyabilmek için kendi gayretini de ortaya koyacaktır. Böylece kazanılan davranışlar alışkanlıklara dönüşerek güçlü bir şekilde süreklilik kazanacaktır (Akaygün, 2005).

Okul öncesi eğitim kurumlarının amaçları, çocukları, belli alanlarında yetiştirmek değil, çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel gelişiminin sağlanmasına yönelik olmalıdır. Belli bir programa uyma yerine, yaratıcılığı sergileyebilen, özgürce kendini ifade edebilen, soran ve yanıt bulmaya çalışan çocuk tipi yaratılmaya çalışılmalıdır.

Okul öncesi eğitim programlarının en önemli özelliği esnek olmasıdır. Yaratıcılığın gelişmesi için programların belli sınırlılıklar içinde katı kurallardan uzak olması gerekir (Yılmaz, 1990: 5).

Anaokulunda çocuğun yaratıcılığını geliştirmek için, iyi hazırlanmış bir program içinde yer alan sanat etkinlikleri, yaratıcı oyun, yaratıcı dramatizasyon, yaratıcı dans, ilgi köşeleri, çeşitli oyun ve oyuncakları vb. etkinlikleri sayabiliriz. Çocuklara çok pahalı bir fabrikasyon oyuncak yerine kendisinin yaptığı veya ilaveler yapabileceği bir oyuncak, bu süreç içinde düşünecek, dikkatini bir konu üzerinde yoğunlaştıracak, el-göz koordinasyonunu geliştirecek, sanat yeteneğini ortaya koyacak dolayısıyla duygusal bir rahatlama sağlayarak kendine olan güven duygusunu geliştirecektir (Karadağ, 1993: 77).

Yaratıcı eğitimde olaylara çok yönlü yaklaşabilme ve çeşitli bilgilerden yararlanabilme söz konusudur. Doğru, çeşitli anlamlı sorular sorabilme, daha iyi çözüm yollarını öğrenebilme yaratıcı eğitimin amaçlarındandır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için çocuğun duygu ve düşüncelerini özgürce, her türlü baskı ve bağımlılıktan uzak bir biçimde aktarabileceği bir ortam olması gerekir (Yılmaz, 1990: 14).

Çocukların kendilerini ifade edebilmeleri yeni ürünler ortaya koyabilmeleri için iletişim becerilerinden de faydalanarak hayal etmeye ihtiyaçları vardır. Bunun için çocuğa düzenli, temiz, zengin bir çevre hazırlamak ve uygun fırsatlar sunmak gerekir (Oktay, 2000: 129).

Çocuğu mutlu etmek, yaratıcı gücün ortaya çıkmasını sağlamak üzere okul öncesi eğitimde resim, müzik ve her türlü etkinlik, sıkıntı yaratan ve yaratıcı gücün ortaya çıkmasını engelleyen katı kurallar içinde, zorlayıcı ve baskılı değil, çocuğun gelişim düzeyi, ilgi ve gereksinimleri göz önünde tutularak verilir. Aynı zamanda birkaç

yaratıcı etkinlik sunularak geniş yer, uygun araç gereç ve malzeme, yeterli süre verilerek çocuğun gereksinimlerine, beceri ve yeteneklerine uygun etkinliği seçmesine olanak tanınır. Çocuğun yaş ve gelişim düzeyleri için belirli olan süre önceden günlük, haftalık, aylık programlarla ayarlanır, belirlenir (Birsun, 1990: 50).

3.5.1. Yaratıcılıkta Öğretmenin Yapması Gerekenler

Çocuğun altın çağı 0-6 yaş aralığındadır. Kişilik bu dönemde oluşmaya başlar. Her çocuğun doğuştan getirdiği bir yaratıcılık potansiyeli vardır. Bu dönemde onların yaratıcılığını desteklemek için iyi bir çevre ve eğitim ortamı sağlanmalıdır. Zenginleştirilmiş ortamda çok amaçlı araç-gereçler, bilgisayar, televizyon, tablet vb. bulunmalı, çocuğun bunları kullanmasına izin verilmelidir. Yine çocukların doğa ile iç içe, yaparak yaşayarak öğrenmesi için çamur, toprak, tahta gibi maddelerle oynamaları ve bunlardan ürünler ortaya çıkarmaları desteklenmelidir. Çocuklar rol yapma, dramatizasyon, yaratıcı drama, psikodrama, sosyodrama gibi etkinliklere katılmalıdırlar. Çocukların söz ve düşüncelerine kıymet verilmeli, yüreklendirilmeli, fırsatlar tanınmalı, hoşgörülü olunmalı, şiddet kullanılmamalı ve aşağılanmamalıdır.

Öğretmen; sürekli kendini yenileyen, yeniliklere açık, sabırlı ve olumlu model olan, çocuklarla oyun oynayan, müzik etkinliklerine ve dramaya önem veren, etkinliklerde aceleci olmamalı ve zaman tanınmalı, sert tutum sergilememeli, aşırı tekrarlardan kaçınmalı, söz hakkı vermeyi önemseyen biri olmalıdır. Öğretmene düşen; yönetme ve müdahale etme değil, organize etme, yönlendirme, yaratıcılığı ortaya çıkaracak davranış tarzı olmalıdır. Çocukların kendisi ile doğrudan iletişim kurabileceği bir sınıf ortamı oluşturmalıdır (Alkış, 2006; Akdağ, 2003).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada “Tarama Modeli” çerçevesinde “Anket Yöntemi” kullanılmıştır.

Elverişli (uygun) örnekleme (Convenience Sampling), çeşidinde örnekleme dahil olacak evrendeki elemanlar, araştırmayı yürütenin isteğine göre plan yapmadan, tasarlanmadan seçilir. Bu tip örneklem seçimi, örneklemin evreni temsil etme kuvvetini bir oranda koruyabilir. Ancak örneklem seçiminde önemli olan kural, elde edilen örneklem grubunun istatistik yapan araştırmacı için uygun olmasıdır. Buradaki amaç, örneklem grubunu belirleme sırasında sarf edilen emek, zaman ve maddi imkanların araştırmacının şahsi tercihlerine göre ayarlanmasıdır. Araştırmayı yürüten kişi, kendine göre emek, zaman, para harcamalarını göz önüne alarak en elverişli örnekleme seçebilir (Okur ve Azar, 2011).

Bu araştırmada anaokuluna devam eden 48-71 ay aralığındaki çocukların sosyal beceri düzeyleri ile yaratıcılık düzeyleri incelenirken betimsel analizden, bu iki olgu arasındaki ilişki incelenirken ilişkisel tarama yönteminden yararlanılmıştır.

4.2. Evren

Araştırmanın evreni, 2015 – 2016 eğitim öğretim yıllarında Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı, Yüreğir ve Çukurova İlçelerindeki Bağımsız Anaokullarına devam eden 48-71 ay aralığındaki normal gelişim gösteren ve öğrenim gören çocukların tamamı evren olarak seçilmiştir.

4.3. Örneklem

Araştırma’nın örnekleme 2015 – 2016 eğitim öğretim yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı, Yüreğir ilçe merkezinde bulunan ve Çukurova İlçe merkezinde bulunan iki bağımsız anaokuluna devam eden 48-71 ay aralığındaki normal gelişim gösteren 121’i kız, 125’i erkek toplam 246 çocuk oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü, $n = z.ss/e$ formülünden yararlanılarak yapılmıştır (Karasar, 1983, s. 130).

4.4. Verilerin Toplama Yöntemleri

Araştırmacı gerekli çalışmaları yapmak için gerekli izinleri ve uygulayacağı testlerle ilgili alması gereken eğitimleri almıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için çocuklara ve çocukların ailelerine ait bilgileri edinmek için “Kişisel bilgi formu”, çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek üzere “4-6 yaş Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği” ve çocukların yaratıcılık düzeylerini belirlemek için Torrance tarafından geliştirilen alanla ilgili birçok araştırmada kullanılan “Torrance Yaratıcı Düşünce Testi” kullanılmıştır. “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği” 2015/2016 eğitim öğretim yılında mart ayında seçilen okullardaki okul öncesi öğretmenlerine dağıtılmış ve mayıs ayında toplanmıştır. SBDÖ okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmaya katılan bağımsız anaokulları tek tek ziyaret edilerek öğretmenlere SBDÖ için gereken açıklama yapılmıştır. Demografik bilgiler ise çocukların dosyalarındaki bilgiler esas alınarak yine öğretmenler tarafından doldurulmuştur.

“Torrance Yaratıcı Düşünce Testi” ise yine aynı eğitim öğretim yılında ve aylar arasında araştırmaya katılan bağımsız anaokullarında araştırmacı tarafından okul bünyesinde uygulanmıştır. Çocukların araştırmacı ile bağ kurabilmesi için araştırmacı farklı gün ve zamanlarda çocuklarla sohbet etmiş, oyunlar oynamış, çeşitli etkinliklere birlikte katılmıştır. Çocukların birbirlerinden etkilenmemeleri adına birbirleri ile göz teması kurmalarının önüne geçilerek 3’erli, 4’erli ve 5’erli gruplar halinde okul içinde belirlenen ve gerekli düzenlemeleri yapılan ortamda yapılmıştır. Başlangıçta 284 çocuğa ölçek uygulanması planlanmasına rağmen çocukların anaokulu yaş grubunda olmaları kimi çocuklarda heyecan oluşturmuş çalışmaya dâhil olmak istememişlerdir. Bazı ölçeklerin de eksik doldurması nedeniyle 246 çocuktan elde edilen veriler araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

Kişisel bilgi formları çocukların kişisel dosyalarından öğretmenler tarafından doldurulan ve demografik özellikler hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan, araştırmacı tarafından literatür incelenerek hazırlanmıştır. Çocukların cinsiyeti, anne-baba birliktelik durumu, anne-baba eğitim durumu, ailenin aylık gelir durumu, anne-baba yaşı, kardeş sayısı hakkında bu form aracılığıyla bilgi alınmaya çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan Torrance Yaratıcı Düşünce Testi, anaokullundan itibaren yetişkinlik dönemine kadar uygulanabilen bir test olmasından dolayı, bu araştırmada yer alan çocukların yaş düzeyi bu test için uygundur. Araştırmanın

değişkenlerinden biri olan yaratıcılığı ölçmeye yönelik olarak, "Torrance Yaratıcı Düşünce Testi"nin Şekilsel Formu (Torrance Test of Creative Thinking) kullanılmıştır.

1966 yılında E. Paul Torrance tarafından geliştirilen test, "sözel" ve "şekilsel" olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Şekilsel Kısımda Bulunan Alt-Testler; Resim Oluşturma, Resim tamamlama, Paralel çizgilerdir. 1984 yılından bu yana teste katılan bir yenilik olarak "Akıcı Puanlama" sistemi geliştirilmiştir. Akıcı puanlamada, Norm ve Kriter Dayanıklı ölçüler bulunmaktadır. Norm Dayanıklı ölçüler; Akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, zenginleştirme ve erken kapamaya direnç boyutlarıdır. Kriter Dayanıklı ölçüler ise; Duygusal Dışavurum, Hikayeyi İfade Edebilme, Hareket yada Faaliyet, Başlıkların İfade Gücü, Tamamlanmamış Şekillerin Sentezi, Çizgi ya da Dairelerin Sentezi, Alışılmamış Görselleştirme, İçsel Görselleştirme, Sınırlan Uzatma veya Geçme, Espri, Hayal gücü Zenginliği, Hayal gücü Renkliliği, Fantezidir. Türkiye için ise, Dilsel Eşdeğerlik, geçerlilik, güvenilirlik ve norm çalışması tamamlanmıştır (Aslan, 2001).

Güvenirlik çalışmaları kapsamında test tekrar test ve iç tutarlılık hesaplamaları yapılmıştır. İlkokul için (.89 ile (.86) arasında, Lise için (.71) ile (.62) arasında, yetişkin formu için (.68) ile (.81) arasında değişen cronbach alfa korelasyon katsayıları elde edilmiştir.

Geçerlik çalışmaları kapsamında Wonderlic ve Wais testleri ile kriter geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Wais'in parça birleştirme alt testi ile (.66) benzerlik alt testi ile ($r=-.73$) $p<.01$ seviyesinde manidar ilişki saptanmıştır. Ayrıca muhakeme alt testi ile ($r=-.67$) $p<.01$ düzeyinde manidar ilişki saptanmıştır (Aslan, 1999; Aslan, 2001).

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, 4-6 yaş aralığında uygulanabilen bir ölçek olmasından dolayı, bu araştırmada yer alan çocukların yaş düzeyi bu ölçek için uygundur.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 yaş) anaokuluna devam eden çocuklara uygulanmak üzere Avcıoğlu (2007) tarafından geliştirilmiş, 62 maddelik 1-5 arası derecelendirilen Likert tipi bir ölçektir. Veri toplamak amacıyla 4-6 yaş arasında 251 çocuk sosyal becerileri açısından değerlendirilmiş, ölçeğin geçerliliği kapsam ve yapı geçerliliği olmak üzere iki yolla test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçekte yer alan maddeler 9 faktörde toplanmıştır. Bu 9 alt ölçeğin ölçtüğü sosyal beceri boyutları aşağıda tanımlanmıştır.

Kişiler Arası Beceriler (KB) bireyler arası karşılıklı etkileşimin sürdürülmesinde önemli olan kişiler arası beceriler olup 15 maddeden, Kızgınlık

Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB) bireylerin sosyal etkileşim içerisinde hem kendilerinin hem de başkalarının kızgınlık davranışlarını kontrol etmelerine ve değişikliklere kolayca uyum sağlamalarına yardım eden beceriler olup bu boyut 11 maddeden, Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB) bireylerin sosyal etkileşim içerisinde akranları tarafından karşılaşılabilecekleri çeşitli baskılarla başa çıkmalarına yardım eden becerilerden oluşup bu boyut 10 maddeden, Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB) bireylerin sosyal davranışları üzerinde kendilerini kontrol etmelerine yardım eden becerilerden oluşup bu boyut 4 maddeden, Sözel Açıklama Becerileri (SAB) bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerilerden olup bu boyut 7 maddeden, Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB) bireylerin karşılaşılabilecekleri çeşitli sonuçları kabul etmelerine yardım eden becerilerden oluşup bu boyut 4 maddeden, Dinleme Becerileri (DB) 5 maddeden, Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) bireylerin başkalarından bağımsız olarak bir amaç oluşturmalarını ve bu amaçlarını gerçekleştirmelerini sağlayan becerilerden oluşup bu boyut 3 maddeden, Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB) bireylerin üstlendikleri görevleri yerine getirmelerine yardım eden becerilerden oluşan bu boyut da üç maddeden oluşmaktadır.

SBDÖ’de tamamı olumlu yönde düzenlenmiş maddelere; her zaman yapar (5), çok sık yapar (4), genellikle yapar (3), çok az yapar (2) ve hiçbir zaman yapmaz (1) seçeneklerinden birini seçerek tepki verilmektedir. Alt boyutların yanı sıra, ölçeğin tümünden elde edilen toplam puan da değerlendirilebilmektedir. Alt ölçeklerden alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar, madde sayısının 5 ile çarpımı ile 1 ile çarpımı arasındadır. Ölçekten düşük puan almak sosyal becerilere yeterince sahip olunmadığını, yüksek puan almak ise sosyal becerilere sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan, madde sayısı olan 62 iken, en yüksek puan 310 puandır (Avcıoğlu, 2007 : 87-101).

SBDÖ’nin Geçerliği Ölçekteki 9 faktörün özdeğerleri sırasıyla, 9.15, 8.33, 6.43, 5.86, 4.39, 3.59, 3.25, 3.12 ve 2.85’dir. Dokuz faktörün tümü toplam varyansın %68.08’ini açıklamaktadır. Kabul edilebilir bir oran olan %41’in üstünde olan bu varyans oranının ölçeğin 9 faktörden oluşan bir ölçek olarak değerlendirilmesine olanak verdiği söylenebilir (Avcıoğlu, 2007 : 87-101).

SBDÖ’nin Güvenirliği Sosyal becerileri ölçmek amacıyla hazırlanan ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık sınamasında, Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .98, iki yarım güvenirlik katsayısı .89 ve test tekrar test güvenirlik

katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur. Literatürde 70-80 arasındaki güvenirlik katsayılarının o ölçme aracının araştırmalarda kullanılması için yeterli kabul edildiği dikkate alınırsa (Özgüven, 1994) SBDÖ'nin güvenirlik düzeylerinin oldukça doyurucu olduğu söylenebilir (Avcıoğlu, 2007:87-101).

4.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi konusunda; Tanımlayıcı istatistikler frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri ile sunulmuştur. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacı ile ki-kare analizi uygulanmıştır. Kitlenin grup ortalaması değerinden farklı olup olmadığının test edilmesi için tek örneklem t testi. Üç evre grubun karşılaştırılmasında Varyans analizi (ANOVA) testi ve ikili karşılaştırmalar (post. hoc.) için Sidak testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacı ile korelasyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada 0,05'den küçük p değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Analizler SPSS 22.0 paket programı ile yapılmıştır.

TYDT şekilsel toplam puan hesaplanmasında; Akıcılık, Orijinallik, Başlıkların Soyutluğu, Zenginleştirme, Erken Kapanmaya Direnç ve Yaratıcı Kuvvetler Listesi puanları standart puanlara dönüştürülür. Bunun için her bir puan türünün (Akıcılık, Orijinallik, Başlıkların Soyutluğu, Zenginleştirme, Erken Kapanmaya Direnç ve Yaratıcı Kuvvetler Listesinde yer alan 13 maddenin her biri için) Ortalama ve Standart Sapma bulunur bir kenara kaydedilir. Daha sonra her bir adayın (Akıcılık, Orijinallik, Başlıkların Soyutluğu, Zenginleştirme, Erken Kapanmaya Direnç ve Yaratıcı Kuvvetler Listesinde yer alan 13 maddenin her birinden aldığı) puanları ortalama ve standart sapma kullanılarak standart puanlara dönüştürülür.

TYDT şekilsel toplam puan ise Akıcılık, Orijinallik, Başlıkların Soyutluğu, Zenginleştirme, Erken Kapanmaya Direnç standart puanlarının ortalaması ile Yaratıcı Kuvvetler Listesi Standart puanının toplamıyla bulunur. standart puanların hesaplanması; her bir puan türü için her bir gözlemden ortalama puanların çıkarılıp, yine o puan türüne ait standart sapmalarına bölünmesi sonucunda elde edilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR ve YORUM

Çalışmada elde edilen bulgular bu bölümde verilecektir.

5.1. Çocukların Demografik Özelliklerinin İncelenmesi

Çocukların demografik özellikleri aşağıda bulunan tablolara çıkarılmıştır.

Tablo 5.1. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Cinsiyet’e Göre Dağılım Tablosu

Cinsiyet	N	Yüzde
Kız	121	49,2
Erkek	125	50,8
Total	246	100,0

Araştırmadan toplanan verilere göre Anaokuluna devam eden 246 çocukların 121’i kız (N=121), 125’i erkek (N=125) çocukdur. Bu bakımdan örneklem grubunun % 49’u kız ve %51’nin erkek çocuklardan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.2. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Yaş’a Göre Dağılım Tablosu

Yaş	N	Yüzde
48-59 ay	53	21,5
60-71 ay	193	78,5
Total	246	100,0

Araştırmadan toplanan verilere göre Anaokuluna devam eden 246 çocuk yaş bakımından incelendiğinde 48-59 ay (4 yaş) 53 (N=53), 60-71 ay (5 yaş), (N=193) dağılımını gösterdiği belirlenmiştir. Bu bakımdan örneklem grubunun % 21,5’i 48-59 ay (4 yaş) grubundan ve %78,5’i 60-71 ay (5 yaş) grubundan oluştuğunu söylemek mümkündür.

Tablo 5.3. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Anne-Baba Durumu’na Göre Dağılım Tablosu

Anne-Baba Durumu	N	Yüzde
Sağ ve birlikte	228	92,7
Anne-baba boşanmış	15	6,1
Anne baba ayrı yaşıyor	1	,4
Anne veya baba hayatta değil	2	,8
Total	246	100,0

Araştırmadan toplanan verilere göre Anaokuluna devam eden 246 çocuk Anne-Baba Durumu bakımından incelendiğinde anne ve babası sağ ve birlikte olan çocuk sayısı 228 (N=228), anne ve babası boşanmış olan çocuk sayısı 15 (N=15), anne ve babası ayrı yaşayan çocuk sayısı 1 (N=1), anne veya babası hayatta olmayan çocuk sayısı 2 (N=2) olarak saptanmıştır. Çocukların %93'nün anne ve babalarının sağ ve birlikte olduğu, %6'sının anne ve babalarının boşanmış olduğu, %0,4'ünün anne ve babasının ayrı yaşadığı, %0,8'inin anne veya babasının hayatta olmadığı görülmektedir.

Tablo 5.4. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Anne Eğitim Durumu’na Göre Dağılım Tablosu

Anne Eğitim Durumu	N	Yüzde
İlkokul	36	14,6
Ortaokul	29	11,8
Lise	101	41,1
Üniversite	79	32,1
Lisansüstü	1	,4
Total	246	100,0

Araştırmadan toplanan verilere göre Anaokuluna devam eden 246 çocuk Anne Eğitim Durumu bakımından incelendiğinde annesi ilkokul mezunu olan çocuk sayısı 36 (N=36), annesi ortaokul mezunu olan çocuk sayısı 29 (N=29), annesi lise mezunu olan çocuk sayısı 101 (N=101), annesi üniversite mezunu olan çocuk sayısı 79 (N=79), annesi lisansüstü mezunu (Master ve doktora) olan çocuk sayısı 1 (N=1) olarak belirlenmiştir. Çocukların %14,6'sının annesinin ilkokul mezunu, %11,8'inin annesinin ortaokul mezunu, %41,1'inin annesinin lise mezunu, %32,1'inin annesinin üniversite mezunu, %0,4'ünün annesinin lisansüstü (Master ve doktora) mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.5. Örneklem Grubundaki Çocukların ‘Baba Eğitim Durumu’na Göre Dağılım Tablosu

Baba eğitim durumu	N	Yüzde
İlkokul	24	9,8
Ortaokul	27	11,0
Lise	110	44,7
Üniversite	79	32,1
Lisansüstü	6	2,4
Total	246	100,0

Araştırmadan toplanan verilere göre Anaokuluna devam eden 246 çocuk Baba Eğitim Durumu bakımından incelendiğinde babası ilkokul mezunu olan çocuk sayısı 24 (N=24), babası ortaokul mezunu olan çocuk sayısı 27 (N=27), babası lise mezunu olan

çocuk sayısı 110 (N=110), babası üniversite mezunu olan çocuk sayısı 79 (N=79), babası lisansüstü mezunu (Master ve doktora) olan çocuk sayısı 6 (N=6) olarak belirlenmiştir. Çocukların %9,8'sinin babasının ilkokul mezunu, %11'inin babasının ortaokul mezunu, %44,7'inin babasının lise mezunu, %32,1'inin babasının üniversite mezunu, %2,4'ünün babasının lisansüstü (Master ve doktora) mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.6. Örneklem Grubundaki Çocukların 'Aile Gelir Durumu'na Göre Dağılım Tablosu

Ailenin Aylık Geliri	N	Yüzde
1000 ₺ altı	13	5,3
1000 -1999 ₺	88	35,8
2000-2999 ₺	48	19,5
3000-3999 ₺	35	14,2
4000 ₺ ve üzeri	62	25,2
Total	246	100,0

Araştırmadan toplanan verilere göre Anaokuluna devam eden 246 çocuk Aile Gelir Durumu bakımından incelendiğinde ailesi 1000 ₺ altı gelire sahip çocuk sayısı 13 (N=13), ailesi 1000 ₺ ve 1999 ₺ gelire sahip çocuk sayısı 88 (N=88), ailesi 2000 ₺ ve 2999 ₺ gelire sahip çocuk sayısı 48 (N=48), ailesi 3000 ₺ ve 3999 ₺ gelire sahip çocuk sayısı 35 (N=35), ailesi 4000 ₺ ve üzeri gelire sahip çocuk sayısı 62 (N=62) olarak belirlenmiştir. Çocukların %5,3'ünün aile gelir durumu 1000 ₺ altı, %35,8'inin aile gelir durumu 1000 ₺ ve 1999 ₺, %19,5'inin aile gelir durumu 2000 ₺ ve 2999 ₺, %14,2'inin aile gelir durumu 3000 ₺ ve 3999 ₺, %25,2'sinin aile gelir durumu 4000 ₺ ve üzeri gelire sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.7. TYDT Alt Boyutlarının ŞTP Betimsel İstatistikleri

Boyutlar	N	X	Ss	Min. Değ.	Max. Değ.
TYDT Şekilsel toplam puan	246	0,02	0,25	-2,29	4,82

Araştırmaya katılan 246 çocukların TYDT ölçeğinden aldığı toplam puan ortalaması 0,02'dir (X=0,02) (Ss=0,25).

Tablo 5.8. TYDT Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

ŞTP Alt Bileşenleri	N	X	Ss
ASP	246	-0,08	0,14
OSP	246	0,35	0,22
BSSP	246	-0,115	0,22
ZSP	246	0,55	0,21
EKDSP	246	0,125	0,15
Yaratıcı Kuvvetler Listesi	246	0,225	0,11

Araştırmaya katılan 246 çocukların ASP puan ortalaması -0,08'dir. (X=0,08) (Ss=0,14); OSP puan ortalaması 0,35'dir. (X=0,35) (Ss=0,22); BSSP puan ortalaması 0,115'dir. (X=0,115) (Ss=0,22); ZSP puan ortalaması 0,55'dir. (X=0,55) (Ss=0,21); EKDSP puan ortalaması 0,125'dir. (X=0,125) (Ss=0,15); Yaratıcı Kuvvetler Listesi puan ortalaması 0,225'dir. (X=0,225) (Ss=0,11) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5.9. SBDÖ Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

Boyutlar	N	X	Ss	Min. Değ.	Max. Değ.
Kişiler Arası Beceri	246	2,37	0,89	1,00	5,00
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri	246	2,59	0,82	1,00	7,45
Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri	246	2,88	0,90	1,00	5,00
Sözel Açıklama Becerileri	246	2,38	1,00	1,00	6,71
Kendini Kontrol Etme Becerileri	246	2,97	0,94	1,00	5,00
Amaç Oluşturma Becerileri	246	2,61	0,96	1,00	5,00
Dinleme Becerileri	246	2,19	0,95	1,00	4,00
Görev Tamamlama Becerileri	246	2,18	0,94	1,00	4,33
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	246	2,69	1,04	1,00	5,00

Araştırmaya katılan 246 çocukların Kişiler Arası Beceri puan ortalaması 2,37'dir. (X=2,37) (Ss=0,89); Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Ve Değişikliklere

Uyum Sağlama Becerileri puan ortalaması 2,59'dur ($X=2,59$) ($Ss=0,82$); Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri puan ortalaması 2,88'dir ($X=2,88$) ($Ss=0,90$); Sözel Açıklama Becerileri puan ortalaması 2,38'dir ($X=2,38$) ($Ss=1,00$); Kendini Kontrol Etme Becerileri puan ortalaması 2,97'dir ($X=2,97$) ($Ss=0,94$); Amaç Oluşturma Becerileri puan ortalaması 2,61'dir ($X=2,61$) ($Ss=0,96$); Dinleme Becerileri puan ortalaması 2,19'dur ($X=2,19$) ($Ss=0,95$); Görev Tamamlama Becerileri puan ortalaması 2,18'dir ($X=2,18$) ($Ss=0,94$); Sonuçları Kabul Etme Becerileri puan ortalaması 2,69'dur ($X=2,69$) ($Ss=1,04$).

5.2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Çocukların Sosyal beceri ölçeği alt boyutları ile TYDT Şekilsel toplam puan arasındaki ilişki düzeyinin tespit edilmesi amacı ile korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı(r) ve anlamlılık düzeyi(p) aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5.10. Sosyal Beceri ile Yaratıcılık Arasındaki Korelasyon

Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği		TYDT Şekilsel toplam puan
Kişiler Arası Beceri	R	0,56
	P	0,01
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri	R	0,51
	P	0,01
Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri	R	0,64
	P	0,01
Sözel Açıklama Becerileri	R	0,66
	P	0,01
Kendini Kontrol Etme Becerileri	R	0,63
	P	0,01
Amaç Oluşturma Becerileri	R	0,45
	P	0,01
Dinleme Becerileri	R	0,58
	P	0,01
Görev Tamamlama Becerileri	R	0,59
	P	0,01
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	R	0,53
	P	0,01

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Kişiler Arası Beceri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,56$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,51$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanlarıyla, Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,64$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Sözel Açıklama Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,66$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Kendini Kontrol Etme Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,63$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Amaç Oluşturma Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,45$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Dinleme Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,58$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Görev Tamamlama Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,59$, $p<0,01$).

Çocukların TYDT şekilsel toplam puanları ile Sonuçları Kabul Etme Becerileri boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir($r=0,53$, $p<0,01$).

Özetle çocukların sosyal beceri ölçeği alt boyutları ile TYDT şekilsel toplam puan arasında alt boyutlar bazında pozitif yönde (doğru orantılı), orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu çocukların sosyal beceri düzeylerinin yükselmesinin, çocukların TYDT şekilsel toplam puanlarını yükselteceği görülmektedir.

5.3. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları ve TYDT ŞTP Arasındaki ilişkinin incelenesi

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği alt boyutları ile ŞTP arasındaki ilişki tespit edilmiştir. Fakat bu etkileşimi çoklu bir şekilde incelemek gerekmektedir. Bu konuda regresyon analizi yapılmıştır.

ŞTP ile Sosyal Beceri Ölçeği alt boyutları ne düzeyde ilişkili olacağı incelenecektir. Regresyon modelinde modelin anlamlı olup olmadığının belirmesi amacı ile 3 tane temel analizin sonucunda gerekli sonuçların elde edilmesi gerekir. Bunlar sırası ile R kare değeri, modelin anlamlılığı ve katsayıların anlamlılığı olarak sıralanabilir. Bu 3 temel konudan biri bile istenen normlara uygun değilse regresyon modelinden bahsetmek mümkün değildir. Elde edilen matematiksel modeller tabloda özet olarak verilmektedir

Tablo 5.11. Şekilsel Toplam Puan ile Sosyal Beceri Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Modellemesi (Regresyon Analizi)

Bağımlı değişken	Modelin Test Edilmesi				Bağımsız değişkenler B		
	R ²	Katsayılar (p<0,05)	Model (p<0,05)	D.W Otokorelasyon	Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri	Sözel Açıklama Becerileri	Görev Tamamlama Becerileri
Şekilsel toplam puanlar	0,78	t = 3,12 t =3,07 t =2,96 p<0,05	F=14,77 p=0,01 Anlamlı	2,224	0,68	0,44	0,36

Analiz sonucunda Elde edilen modele aşağıdaki verildiği gibidir.

Analiz sonucunda Elde edilen model; $Y(\text{Şekilsel toplam puanlar}) = 0,68 * (\text{Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri}) + 0,44 (\text{Sözel Açıklama Becerileri}) + 0,36 (\text{Görev Tamamlama Becerileri})$ şeklinde olduğu görülmektedir.

Elde edilen modele göre şekilsel toplam puanları ile Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı ile Başa Çıkabilme Becerileri boyutları ile şekilsel toplam puanları arasındaki ilişkinin modellenebilir olduğu görülmüştür. Sosyal beceri diğer alt boyutlarının şekilsel toplam puanları üzerinde anlamlı bir etkisinin bu modelde olmadığı görülmüş ve modelden çıkartılmıştır ($p > 0,05$).

Modeli incelediğimiz zaman Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı değişkenlerinin şekilsel toplam puanlar yaklaşık olarak %78 (R^2) olarak açıkladığı görülmektedir. Bu oran kurulan modelin güçlü bir model olduğunu bize göstermektedir. Ardından Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri boyutlarının oluşturduğu

regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı ve kullanılabilir bir model olduğu gözlemlenmiştir ($F=14,77$, $p<0,05$).

Modelde Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri değişkenlerinin katsayılarının da anlamlı olarak bulunduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Modele göre çocukların Şekilsel toplam puanlarına en çok etki eden alt boyutun Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri olduğu görülmektedir. Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri boyutundaki 1 birimlik bir artışın Şekilsel toplam puanlar üzerinde 0,68 birim artışa neden olacağı görülmektedir. Sözel Açıklama Becerileri alt boyutun meydana gelecek 1 birimlik bir artışın Şekilsel toplam puanlar üzerinde 0,44 birim artışa neden olacağı görülmektedir. Görev Tamamlama Becerileri alt boyutun meydana gelecek 1 birimlik bir artışın Şekilsel toplam puanlar üzerinde 0,36 birim artışa neden olacağı görülmektedir.

Özetle çocukların Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri boyutlarındaki artışların kişinin şekilsel yaratıcılık boyutları üzerinde yükseltici düzeyde etkili olduğu görülmektedir. Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı İle Başa Çıkabilme Becerileri yüksek olan çocukların yaratıcılık düzeylerinin de yüksek olacağı görülmektedir.

5.4. Cinsiyet ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların cinsiyetlerinin Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan t testi analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5.12. Şekilsel Toplam Puanın Cinsiyete göre T Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	t	P
TYDT Şekilsel toplam puan	Kız	121	-0,05	0,23	-0,22	0,77
	Erkek	125	0,10	0,27		

Elde edilen sonuçlara göre çocukların ortalama Şekilsel toplam puanlarının cinsiyetlerine göre farklı olmadığı, kız ve erkek çocukların Şekilsel toplam puanları arasında farklılıklar görülmediği tespit edilmiştir ($t=-0,22$, $p>0,05$). Kız ve erkek çocukların yaratıcılık düzeylerinin benzer seviyelerde olduğu görülmektedir.

5.5. Yaş ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

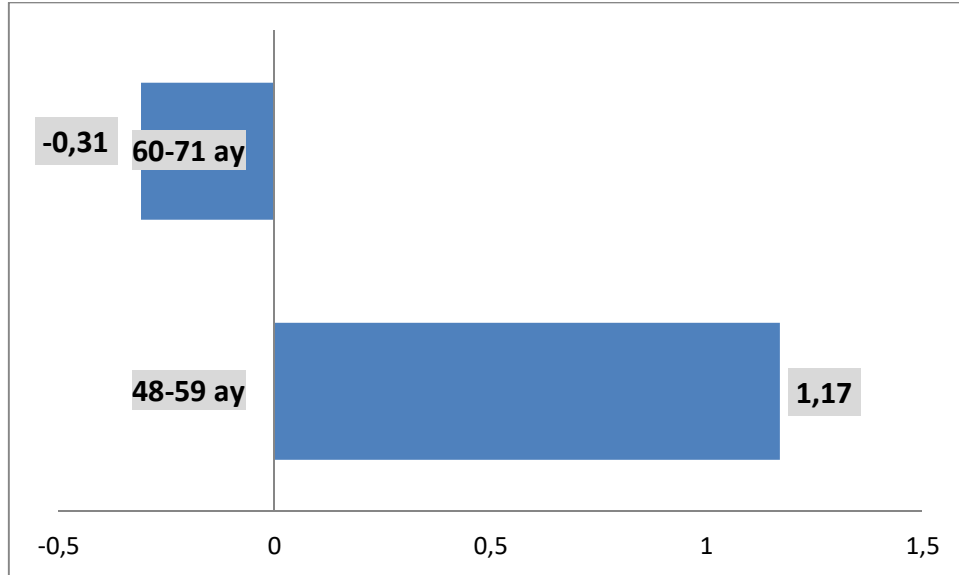
Çocukların yaşlarının Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan t testi analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5.13. Şekilsel Toplam Puanın Yaş'a göre T Testi Sonuçları

Puan	Yaş	N	Ortalama	Ss	T	P
Şekilsel	48-59 ay	53	1,17	0,20	4,05	0,01
toplam p.	60-71 ay	193	-0,31	0,19		

Sonuçlara göre çocukların Şekilsel toplam puanlarının yaş gruplarına göre farklı olduğu tespit edilmiştir. Anaokullarında 48-59 ay çocuklarının şekilsel toplam puanlarının ve 60-71 ay eğitim gören çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=4,05, p>0,05$).

48-59 ay çocukların şekilsel yaratıcılık düzeylerinin 60-71 öğrenim gören çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 48-59 ay aralığında bulunan çocukların hem anne babaları, hem çevrelerinde 60-71 ay aralığındaki çocuklara göre daha serbest bir yaşam sürmeleri, yetişkinlerin şekillendirmelerinden biraz daha uzak olmaları nedeniyle yaratıcılıklarının daha yüksek olduğu düşünülebilir.

Şekil 5.1. Yaş ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

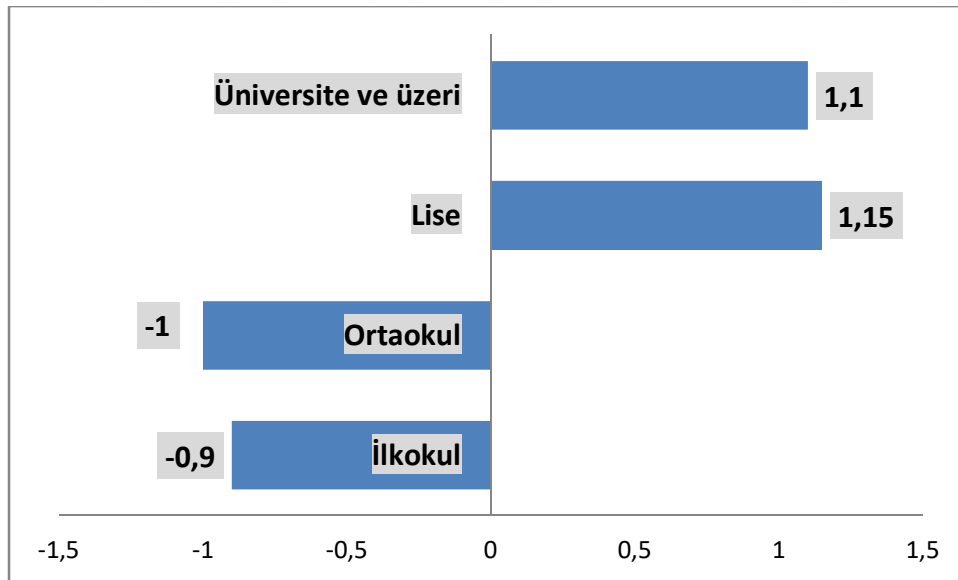
5.6. Anne Eğitim Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların Annelerinin Eğitim düzeylerinin Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan varyans analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir

Tablo 5.14. Şekilsel Toplam Puanın Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Ss	F	P
İlkokul	36	-0,90	0,25	1,49	0,21
Ortaokul	29	-1,00	0,18		
Lise	101	1,15	0,28		
Üniversite ve üzeri	80	1,10	0,27		

Sonuçlara göre çocukların annelerinin eğitim düzeylerinin Şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir($F=1,49, p>0,05$). İlkokul, orta okul, lise, Üniversite ve üzerinde eğitime sahip olan annelerin çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.2. Anne Eğitim Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

5.7. Anne-Baba Birliktelik Durumu ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

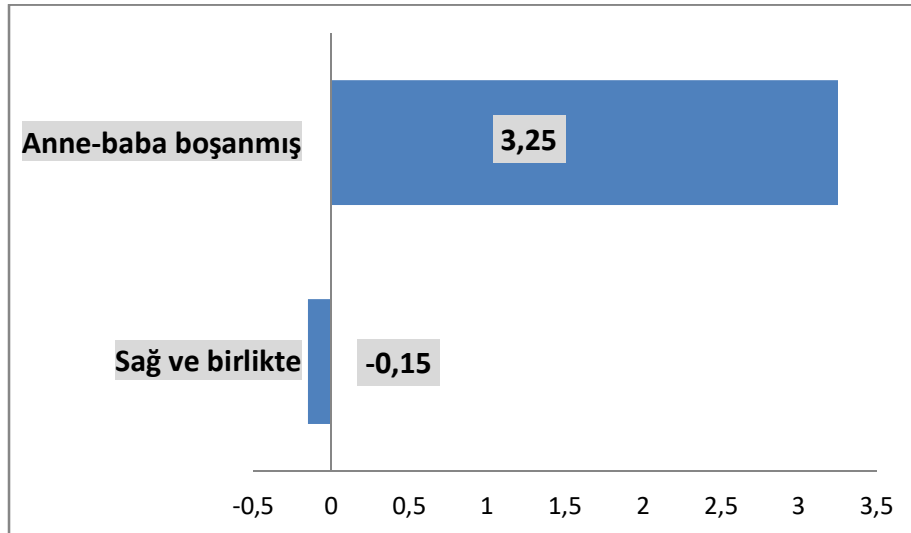
Çocukların Anne ve babalarının durumlarının Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan t testi analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5.15. Şekilsel Toplam Puanın Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre T Testi Sonuçları

Puan	Anne-Baba Durumu	N	Ortalama	Ss	T	P
Şekilsel toplam puan	Sağ ve birlikte	228	-0,15	0,26	-2,85	0,01
	Anne-baba boşanmış	15	3,25	0,37		

Elde edilen sonuçlara göre çocukların ortalama Şekilsel toplam puanlarının anne ve babalarının durumlarına göre farklı olduğu, anne babası sağ ve birlikte olan çocukların şekilsel toplam puanlarının anne babası boşanmış ailelerinin çocuklarına göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir($t=-2,85, p<0,05$). Anne babanın boşanmış olmasının çocukların yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Boşanmış anne babaların çocuklarını kazanmak adına ya da zaman ayıramamalarından kaynaklı olarak çocukların birçok yönden serbest kalmaları onların daha yaratıcı olmalarını sağlıyor olabilir.

Şekil 5.3. Anne-Baba Birliktelik Durumu ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

5.8. Baba Eğitim Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların babalarının eğitim düzeylerinin Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan varyans analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir

Tablo 5.16. Şekilsel Toplam Puanın Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Ss	F	P
İlkokul	24	-1,95	0,26	0,90	0,52
Ortaokul	27	-2,15	0,20		
Lise	110	1,15	0,27		
Üniversite	79	1,00	0,27		
Lisansüstü	6	2,55	0,35		

Sonuçlara göre çocukların babalarının eğitim düzeylerinin Şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir($F=0,90, p>0,05$). İlkokul, ortaokul, lise, Üniversite ve lisansüstü düzeyde eğitime sahip olan babaların çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

5.9. Aylık Gelir Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların ailelerinin aylık gelir düzeylerinin Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan varyans analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir. Farklı olan gelir grubunun tespit edilmesi amacı ile Sidak ikili karşılaştırma testi uygulanmıştır.

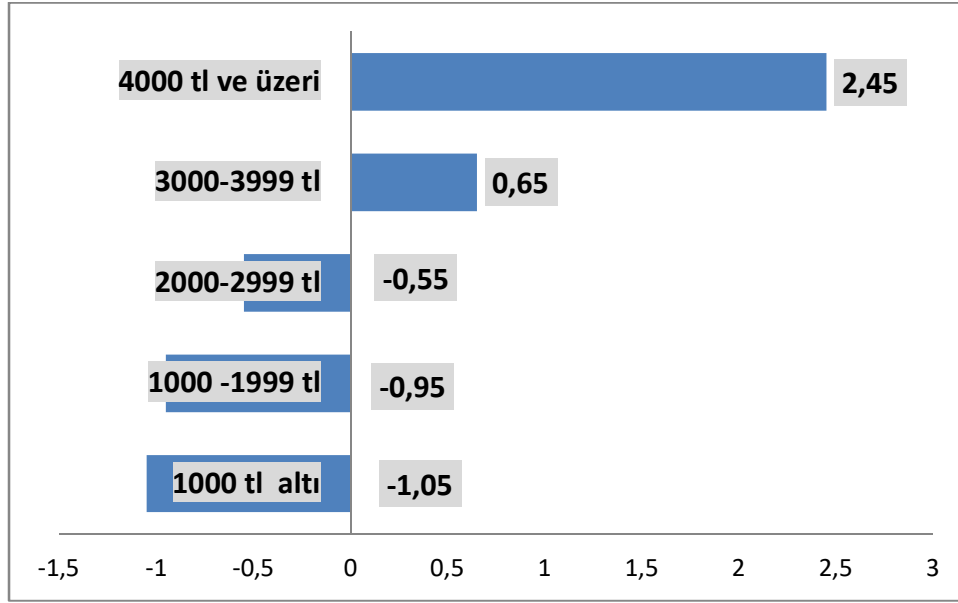
Tablo 5.17. Şekilsel Toplam Puanın Aylık Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Aylık Gelir	N	Ortalama	Ss	F	P	İkili Karşılaştırma
1000 ₺ altı	13	-1,05	0,13	5,48	0,01	5,4>3,2,1
1000 -1999 ₺	88	-0,95	0,26			
2000-2999 ₺	48	-0,55	0,25			
3000-3999 ₺	35	0,65	0,27			
4000 ₺ ve üzeri	62	2,45	0,27			

Sonuçlara göre çocukların ailelerinin aylık gelir düzeylerinin Şekilsel toplam puanlarına göre farklı olduğu tespit edilmiştir($F=5,48, p<0,05$). Farklılığın nedeninin 3.000 ₺ ve üzerinde aylık gelire sahip olan ailelerin çocuklarının ortalama Şekilsel toplam puanları, 2.999 ₺ ve altında aylık gelire sahip olan ailelerinin çocuklarına göre

daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre 3.000 ₺ ve üzerinde aylık gelire sahip olan ailelerin çocuklarının yaratıcılık düzeyleri 2.999 ₺ ve altında aylık gelire sahip olan ailelerinin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aile içinde zengin uyarıcı çevrenin daha fazla olması, çeşitli sosyal aktivitelere katılmaları ve bunlardan çocukların olumlu faydalar sağlamaları nedeniyle aynı zamanda birçok yönden (bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal) desteklenmeleri aile gelir durumu ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle aile gelir durumu arttıkça yaratıcılık düzeyinin de arttığı düşünülebilir.

Şekil 5.4. Aylık Gelir Düzeyi ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

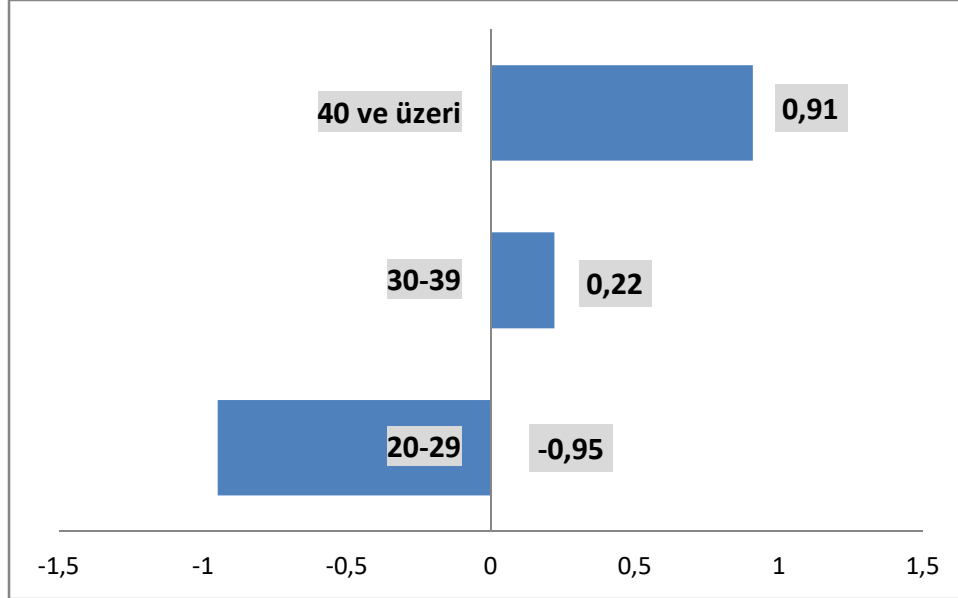
5.10. Anne Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların Annelerinin yaşlarının Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan varyans analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5.18. Şekilsel Toplam Puanın Anne Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

Anne Yaş	N	Ortalama	Ss	F	P
20-29	43	-0,95	0,49	1,21	0,31
30-39	159	0,22	0,43		
40 ve üzeri	44	0,91	0,51		

Sonuçlara göre çocukların annelerinin yaşlarının Şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir($F=1,21, p>0,05$). 20-29, 30-39 ve 40 yaş üzeri annelerin çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.5. Anne Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

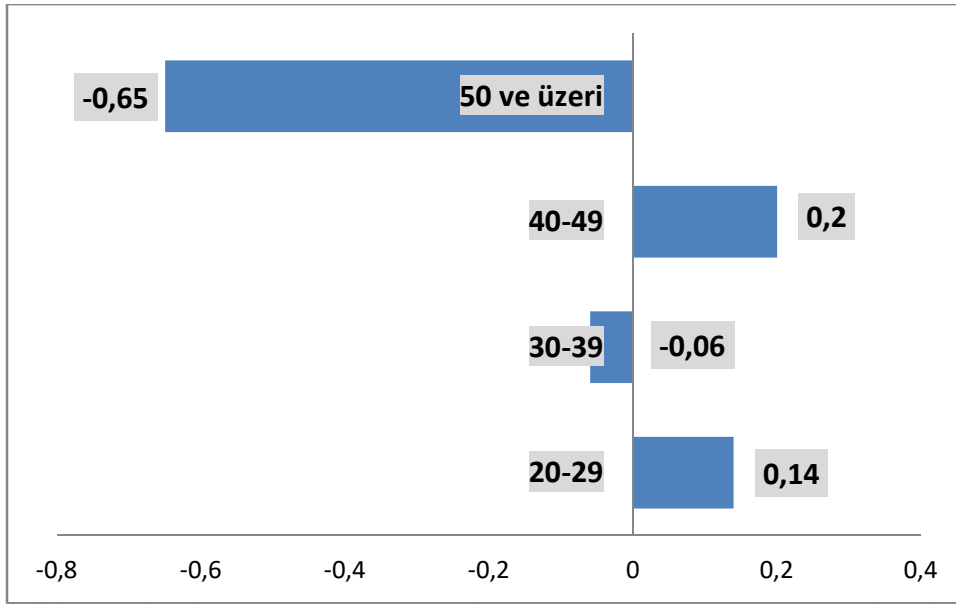
5.11. Baba Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların babalarının yaşlarının Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan varyans analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir

Tablo 5.19. Şekilsel Toplam Puanın Baba Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

Baba Yaş	N	Ortalama	Ss	F	P
20-29	16	0,14	1,10	1,25	0,29
30-39	144	-0,06	1,59		
40-49	74	0,20	1,57		
50 ve üzeri	12	-0,65	1,22		

Sonuçlara göre çocukların babalarının yaşlarının şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir($F=1,25, p>0,05$). 20-29, 30-39, 40-49 ve 50 ve üzeri yaşta olan babaların çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.6. Baba Yaşı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

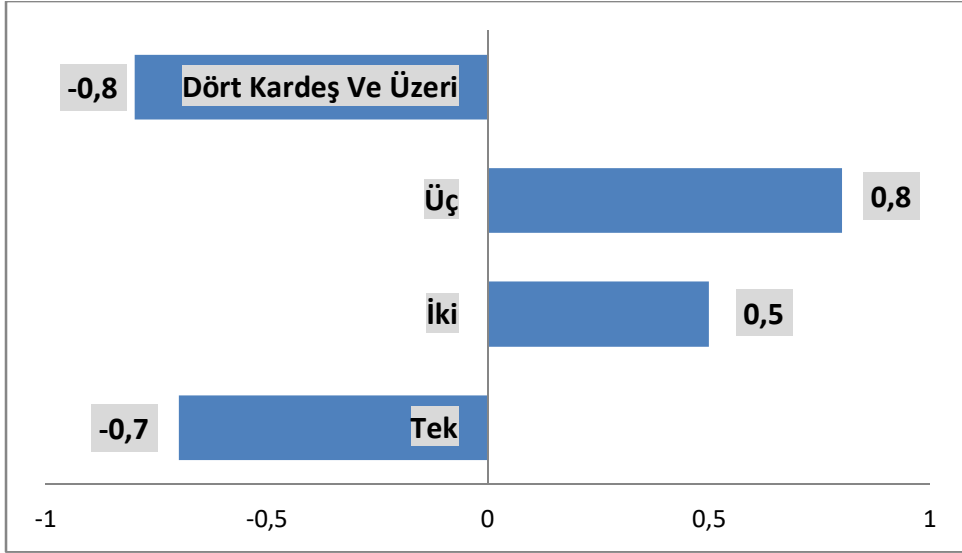
5.12. Kardeş Sayısı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

Çocukların kardeş sayılarının Şekilsel toplam puanları üzerinde etkili olup olmadığının test edilmesi amacı ile uygulanan varyans analizine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmektedir

Tablo 5.20. Şekilsel Toplam Puanın Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Kardeş Sayısı	N	Ortalama	Ss	F	P
Tek	90	-0,7	0,40	1,14	0,32
İki	105	0,5	0,40		
Üç	35	0,8	0,39		
Dört Kardeş Ve Üzeri	16	-0,8	0,39		

Sonuçlara göre çocukların kardeş sayılarının şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir ($F=1,14$, $p>0,05$). Tek, iki, üç ve dört kardeş olan çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.7. Kardeş Sayısı ve TYDT Şekilsel Toplam Puan Farklılığının Araştırılması

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırmada, 2015 – 2016 eğitim öğretim yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı Adana il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, Yüreğir ilçe merkezinde ve Çukurova İlçe merkezinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 48-71 ay aralığındaki normal gelişim gösteren ve öğrenim gören anasınıfı çocuklarının yaratıcılık düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki anlamlı bir ilişki olup olmadığının araştırılması ve 48-71 ay grubundaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim, ebeveyn yaşı değişkenleri ile ne düzeyde ilişkili olacağının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın örneklemini 2015 – 2016 eğitim öğretim yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, Yüreğir ilçe merkezinde ve Çukurova ilçe merkezinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 48-71 ay aralığındaki normal gelişim gösteren 246 çocuk olarak belirlenmiştir.

Araştırmada "Torrance Yaratıcı Düşünce Testi"nin Şekilsel Formu (Torrance Test of Creative Thinking) kullanılmıştır. Çocukların Sosyal Beceri düzeylerinin tespit edilmesi amacı ile Sosyal Beceri Ölçeği kullanılmıştır.

Çocukların %22'si 48-59 ay ve %78'i 60-71 ay erişkinliğinde olduğu tespit edilmiştir. Çocukların % 49'u kız ve %51'nin erkek çocuklardan oluştuğu tespit edilmiştir. Çocukların %93'nün anne ve babalarının sağ ve birlikte olduğu, %6'nin anne ve babalarının boşanmış olduğu görülmektedir. Çocukların annelerinin %15'i ilkökul, %12'si ortaokul, % 41'i lise %32'si üniversite mezunu oldukları tespit edilmiştir. Çocukların babaların %10'u ilkökul, %11'i ortaokul, %45'i lise, %32'si üniversite ve %2'si ise lisansüstü düzeyde eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Çocukların ailelerinin %5'i 1000 ₺ ve altında, %36'sı 1000-1999 ₺ arasında, % 20'si 2000-2999 ₺ arasında, % 14'ü 3000-3999 ₺ arasında ve % 25'i 4000 ₺ ve üzerinde gelire sahip olduğu görülmektedir.

Çocukların Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği alt boyutları ile Şekilsel Toplam Puan arasında tüm alt boyutlar bazında pozitif yönde (doğru orantılı) ve anlamlı bir ilişki olduğu çocukların sosyal beceri düzeylerinin yükselmesinin çocukların Şekilsel toplam puanlarını yükselteceği görülmektedir($p<0,05$). Tespit edilen ilişkilerin orta düzeyde güçlü ve oldukça anlamlı olduğu görülmektedir. 48-71 ay aralığındaki normal gelişim gösteren anaokulu çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin artmasının

yaratıcılıkları üzerinde yükseltici bir etkiye neden olacağı ve yaratıcılık düzeylerini artıracığı görülmektedir.

Çalışma sonuçlarına paralel bir olarak Kara (2007) yaptığı çalışmada sosyal beceri düzeyleri yüksek olan öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin de yüksek olduğunu tespit etmiştir. Aydın (1997) Üniversite anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerini incelediği çalışmada, katılımcıların sosyal beceri düzeylerinin yüksek olmasının yaratıcılık üzerinde etkili olduğunu, sosyal becerisi yüksek olan çocukların yaratıcılık düzeylerinin de yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Sosyal Beceri alt boyutlarının ŞTP üzerindeki çoklu etkisini araştırmak amacı ile yapılan regresyon analizi sonucunda; Çocukların Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı ile Başa Çıkabilme Becerileri boyutlarındaki artışların kişinin ŞTP üzerinde yükseltici düzeyde etkili olduğu görülmektedir. Görev Tamamlama Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Akran Baskısı ile Başa Çıkabilme Becerileri yüksek olan çocukların yaratıcılık düzeylerinin de yüksek olacağı görülmektedir.

Çocukların ŞTP'lerinin yaş gruplarına göre farklı olduğu, Anaokullarında 48-59 ay çocuklarının ŞTP ve 60-71 ay eğitim gören çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=4,05, p>0,05$). 48-59 ay çocukların şekilsel yaratıcılık düzeylerinin 60-71 öğrenim gören çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına benzer şekilde bazı araştırmacılar Öncü (2003) 12-14 yaşları arasındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaşlarına göre karşılaştırılmış ve yaşça küçük olan grubun yaratıcılık düzeylerinin yaşça büyük olan gruplara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Eratay (1993) 7 ve 11 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin farklı olduğu ve küçük olan grubun yaratıcılık düzeylerinin yaşça büyük olan gruplara göre daha yüksek düzeylerde olduğunu tespit etmiştir.

Çocukların ortalama ŞTP anne ve babalarının birliktelik durumlarına göre farklı olduğu, anne babası sağ olan çocukların şekilsel toplam puanlarının anne babası boşanmış ailelerinin çocuklarına göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t=-2,85, p<0,05$). Anne babanın boşanmış olmasının çocukların yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Öncü (2003) 12-14 yaşları arasındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin anne ve babasının boşanma durumuna göre farklı olmadığını ortaya koymuştur. Alkış (2006)

ise çocukların yaratıcılık düzeylerinin anne babanın boşanmış olmasına göre farklı olduğunu ve anne babası boşanmış ailelerinin çocuklarının daha yüksek düzeyde yaratıcı olduğunu ortaya koymuştur. Yapıcı (2004) 0-5 yaş arası çocuklarda ailenin boşanmış olmasının çocuğun yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olmadığını tespit etmiştir.

Çocukların babalarının eğitim düzeylerinin Şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir ($F=0,90, p>0,05$). İlkokul, ortaokul, lise, Üniversite ve lisansüstü düzeyde eğitime sahip olan babaların çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir. Çocukların annelerinin eğitim düzeylerinin Şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir ($F=1,49, p>0,05$). İlkokul, ortaokul, lise, Üniversite ve üzerinde eğitime sahip olan annelerin çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Yapıcı (2004) 0-5 yaş arası çocuklarda anne ve babanın eğitim düzeyinin çocuğun yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu, ailesi yüksek düzeyde eğitime sahip olan çocukların yaratıcılık düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Çocukların ailelerinin aylık gelir düzeylerinin ŞTP göre farklı olduğu tespit edilmiştir ($F=5,48, p<0,05$). Farklılığın nedeninin 3.000 ₺ ve üzerinde aylık gelire sahip olan ailelerin çocuklarının ortalama Şekilsel toplam puanları, 2.999 ₺ ve altında aylık gelire sahip olan ailelerinin çocuklarına göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre 3.000 ₺ ve üzerinde aylık gelire sahip olan ailelerin çocuklarının yaratıcılık düzeyleri 2.999 ₺ ve altında aylık gelire sahip olan ailelerinin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Akfırat (2006) çocuğun yaşadığı ailenin gelir durumunun çocuğun yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olmadığını ortaya koymuştur. Yapıcı (2004) 0-5 yaş arası çocuklarda ailelerinin aylık gelir düzeylerinin çocuğun yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olmadığını tespit etmiştir.

Sonuçlara göre çocukların babalarının yaşlarının şekilsel toplam puanlar üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir ($F=1,25, p>0,05$). 20-29, 30-39, 40-49 ve 50 ve üzeri yaşta olan babaların çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Alkış (2006) ise çocukların yaratıcılık düzeylerinin anne babanın yaşlarına göre değişiklik göstermediğini tespit etmiştir. Eratay (1993) 7 ve 11 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin anne babanın yaşlarına göre farklı olmadığını ortaya koymuştur.

Kardeş sayılarının ŞTP üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir ($F=1,14$, $p>0,05$). Tek, iki, üç ve dört kardeş olan çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Yapıcı (2004) 0-5 yaş arası çocuklarda yaptığı araştırmada çocukların kardeş sayılarının yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olmadığı fakat doğum sıralarının yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre çocukların ortalama Şekilsel toplam puanlarının cinsiyetlerine göre farklı olmadığı, kız ve erkek çocukların Şekilsel toplam puanları arasında farklılıklar görülmediği tespit edilmiştir ($t=-0,22$, $p>0,05$). Kız ve erkek çocukların yaratıcılık düzeylerinin benzer seviyelerde olduğu görülmektedir.

Öncü (1989) ilkokul çocukları üzerindeki araştırmasında bulguladığı gibi yaratıcılığın esneklik ve orijinallik faktörlerinde ilkokul yıllarında cinsiyetler arasında farklılıklar gözlenmiştir. Orijinallik faktörü açısından Can ve Karakaş'ın (1991) 11 yaş çocuklarına ilişkin bulguları da anlamlı bir cinsiyet farkı yansıtmaktadır. Kızlar lehine olan hatırı sayılır farklılık da her iki araştırmada da 11 yaş çocuklarında belirgindir.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında geliştirilen öneriler şu şekildedir:

1. Okullarda ve aile içinde sosyal becerileri ve yaratıcılığı geliştirici etkinliklere sıklıkla yer verilebilir.
2. Benzer çalışmalar özel ve resmi anaokullarına devam eden çocuklarla ilgili daha geniş örneklem ile yapılabilir.
3. Sınıflarda çocukların sosyal becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirici merkezler oluşturulabilir.
4. Yaratıcılığı destekleyici ve sosyal becerileri geliştirici kamu spotları hazırlanarak görsel medyada yer verilebilir.
5. Öğretmenlere ve idarecilere yaratıcılık ve sosyal becerilerle ilgili merkezi ve mahalli kurs/seminerler verilebilir.

7. KAYNAKÇA

- AKAYGÜN CÜNTAY, S. (2005). Çocuklarda Yaratıcılığı Desteklemek. Çocuk ve Aile Dergisi, Ocak.
- AKÇAMETE, G. ve AVCIOĞLU, H. (2005). “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (7–12 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), ss. 90-94.
- AKDAĞ, M. (2003). Öğretmen Rolünün Yaratıcı Bir Sınıf Ortamı Oluşturmasındaki Önemi. Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 159.
- AKFIRAT ÖNALAN F. (2006). “Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama”, Yaratıcı Drama Dergisi, 1(1), ss.39-58.
- AKMAN, B., ÜSTÜN, E. ve KARGI, E. (2003). Özel Gereksinimli Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitiminin Önemi. OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı (Bildiri Kitabı III). Ya-pa Yayınları, İstanbul.
- ALKIŞ, M. (2006). Çocuk ve Yaratıcılık. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl 6, Sayı 72.
- ARAL, N. (1999). Sanat Eğitimi Yaratıcılık Etkileşimi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 15.
- ARGUN, Y. (2004). Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- ARI, M. (2003). Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- ASLAN, E. (1999). Adaptation of Torrance Test of Creative Thinking, Washington D.C: International Conference on Test Adaptation Proceedings. Goerge Town University.
- ASLAN, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünce Testinin Türkçe Versiyonu. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 14.
- ASLAN, E. (2001b). Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Türkçe Versiyonu. İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 14:19-40.
- AVCI, N. (2004). Gelişimde 0–3 Yaş, Yaşama Merhaba, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

- AVCIOĞLU, H. (2007). “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (4-6 yaş) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), ss. 87-101.
- AYDIN, Ç. (1997). “Üniversite Anaokullarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılık Düzeylerinin İncelenmesi”; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- AYEŞ, Ü. (2013). İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretmen Adaylarının Yaratıcılığa Yönelik Görüşleri.
- BACANLI, H. (2004). Sosyal Beceri Eğitimi, Nobel Yayınları, Ankara
- BİRSUN, M. (1990). Okul Öncesi Eğitimde Resim ve Yaratıcılık, Ya-Pa Okul Öncesi Eğitim Semineri, 28 Nisan-2 Mayıs, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- BRONSTEIN, C. P. (1988). Fatherhood Today. America: John Wiley and Sons Press.
- Coltrane, S. (1988). Father –Child Relationships and the Status of Women: A cross –cultural study. American Journal of Sociology, 93(5), ss. 1060 -1095.
- CAN, A. M. ve KARAKAŞ, M. (1991), "Korunmaya Muhtaç İlkokul Beşinci Sınıf Çocukları ile Aileleri Yanında Kalan İlkokul Beşinci Sınıf Çocuklarının Yaratıcılık Düzeylerinin Karşılaştırılması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÇAĞDAŞ, A. (2009). Anne-Baba-Çocuk İletişimi, Kök yayıncılık, Ankara.
- ÇAĞLAR, D. (2003). Yaratıcı Çocuklar ve Yaratıcılığın Geliştirilmesi, Çağdaş Eğitim Dergisi, 1(9), ss. 16-24.
- ÇAKMAKLI, K. (2007). Çocuk ve Gençte Sosyal Gelişim, Yağmur Yayınları, İstanbul.
- ÇETİN, F., ALPA BİLBAY, A. ve ALBAYRAK KAYMAK, D. (2003). Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler Grup Eğitimi, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- DAVASLIGİL, Ü. (1998). Anksiyete Düzeyi ve Aile Tutumlarının Yaratıcı Düşünceye Etkisi, İstanbul.
- DİKİCİ, A. (2001). Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:149, ss.1-9.
- DİNÇER, D. (1993). “Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocukların Anne-BabaTutumları ile Yaratıcılıkları Arasındaki ilişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DODSON, F. (1991). Baba Gibi Yar Olmaz (çev. S. Selvi), Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.

- DÖNMEZER, İ. (2001). Ailede İletişim ve Etkileşim, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- DURUALP, E. ve ARAL, N. (2011). “Anasınıfına Devam Eden Altı Yaşındaki Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı. 7-9 Ekim 2009. ss. 186-192 Ankara.
- ENRWISLE, D. R. ve DOERING, S. (1988). The Emergent Father Role. Sex Roles, ss.18, 19-41.
- ERATAY, E. (1993). “7 ve 11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılıkları ile Psikososyal Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”; Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ERDEN, Ş. (2004). Okul Öncesinde Yaratıcılık Ders Notları, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana.
- FLANNAGAN, D. ve HARDEE, S. D. (1994). “Talk About Preschooler’s Interpersonal Relationships: Patterns Related to Culture, Sex and Gender of Child”, Merrill Palmer Quarterly, 40 (4), ss. 523-537.
- FORMAN, S. G. (1987). School Based Affective and Social Interventions. New York: The Haworth Press.
- GÖNEN, M., ŞAHİN, S., TANJU, E. ve İPEK, A. (1998). Çocuklar İçin Yaratıcı Etkinlikler, Epsilon Yayınevi, Ankara.
- GRESHAM, F. M. ve ELLIOTT, S. N. (1990). Social Skills Rating System. MN: Circle Pines, American Guidance Service. 77.
- GRESHAM, F. M. ve ELLIOT, S. N. (1987). “The Relationship Between Adaptive Behavior and Social Skills: Issues in Definition and Assessment”, The Journal of Special Education, 21 (1), 167-181.
- GÜLAY, H. ve AKMAN, B. (2009). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler, Pegem Akademi, Ankara.
- GÜNGÖRMÜŞ, O. (1995). Okul Öncesi Dönemde Baba Çocuk İlişkisinin Çocuğun Gelişimine Etkisi. Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. (İstanbul, 11-13 Mayıs), Ya-pa Yayınları, İstanbul.
- GÜNGÖRMÜŞ, O. (2010). “Baba-Çocuk İlişkisi”, Ana-Baba Okulu. (14. Basım). (ss. 245-254), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- HARGIE, O. (1986). A Handbook of Communication Skills. New York: New York University Press.

- JALONGO, M. R. (2006). "Social Skills and Young Children", *Early Childhood Education Journal*, 20 (7), 279-292.
- JOHNSON, C., ve IRONSMITH, M., SNOW, C. W., ve POTEAT, G. M. (2000). Peer Acceptance and Social Adjustment in Preschool and Kindergarten. *Early Childhood and Educational Journal*, 27 (4), 207-212.
- KAGITÇIBAŞI, Ç. (1996). *İnsan ve İnsanlar*. Evrim Yayınları, İstanbul.
- KARA, A. (2007). "Okul Öncesi Dönemde 5-6 Yaş Grubu Çocukların Yaratıcılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri"; Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- KARA, Y. (2007). "Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (32), ss.145-155.
- KARADAĞ, A. (1993). Yaratıcılığın Geliştirilmesinde Artık Malzemelerin Önemi ve Değerlendirilmesi, 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 17-18-19 Haziran, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- KARADAĞ, A. (1997). Okul Öncesinde Dramatik Etkinlikler- Kukla- Dramatizasyon- Drama, Kök Yayınevi, Ankara.
- KELLY, J. A. (1998). *Social-Skills Training- A Practical Guide for Interventions*. New York: Springer Publishing Company.
- KOSTELNIK, M. J., WHIREN, A. P., SODERMAN, A. K., ve GREGORY, K.(Eds.). (2006). *Guiding Children's Social Development Theory to Practice*. United States: Thomson Delmar Learning.
- KÜÇÜKKURT, M. (1990). Ailenin Psikolojik Fonksiyonu. *Türkiye Aile Yıllığı*, Başbakanlık Aile Araştırmaları Yayınları, Ankara.
- MEB (2007). Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Program Kitabı (36-72 Aylık Çocuklar İçin), Ankara.
- OĞUZKAN, Ş., DEMİRAL, Ö., TÜR, G. (2001). Okul Öncesinde Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri, Ya-Pa Yayın Pazarlama, İstanbul.
- OKTAY, A. (2000). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. Epsilon Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- OKUR, M. ve AZAR, A. (2011). "Fen Ve Teknoloji Dersinde Kullanılan Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 387-400.

- ÖMEROĞLU, E. CAN YAŞAR, M. (2004), “Ağaç Yaşken Eğiliyor, Okul Öncesi Eğitim”, Görüş Dergisi TÜSİAD Yayınları, Haziran 2004 ss. 74-80.
- ÖMEROĞLU, E., TURLA, A. (2001). Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi ve Desteklenmesi, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 151
- ÖNCÜ. T. (1989). “Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri ve Wartegg-Biedma Kişilik Testi Aracılığıyla 7-11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılığı ve Kişilik Yapıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”; Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÖNCÜ, T., (2000). Anasınıfı (6 yaş) Düzeyindeki Çocukların Şekilsel Yaratıcılıklarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Fakülte Dergisi 40 ss. 1-2
- ÖNCÜ, T. (2003). Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi Aracılığıyla 12-14 Yaşları Arasındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Sayı: 43 (1) ss. 221-237
- ÖNDER, A. (2003). Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama, Epsilon Yayınevi, (5. Baskı), İstanbul.
- ÖZ, İ. (1997). Çocuk ve Kişilik, Kök Yayıncılık, (2. Baskı), Ankara.
- ÖZER, Z. (1991). Yaratıcılığa Giden Yolda Beyin Fırtınası, Bilim ve Teknik, Sayı: 348, ss.50-53
- ÖZGÜVEN, İ. E. (1994). Psikolojik Testler. Yeni Doğu Matbaası, Ankara.
- ÖZÖZER, Y. (2008). Ne Parlak Fikir, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- PALUT, B. (2003). “Sosyal Gelişim ve Arkadaşlık İlişkileri”. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- PRENTICE, R. (2000). Creativity: a reaffirmation of its place in early childhood education. Curriculum journal, 11(2), 145-158.
- RAWLINSON, G. (1995). Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası. Rota Yayın Tanıtım, İstanbul
- RIGGIO, R. E. (1986). “Assessment of Basic Social Skills”, Journal of Personality and Social Psychology, 51 (3), ss. 649-660.
- RINN, R. C. ve MARKLE, A. (1979). Modification of Social Skill Deficits in Children. New York, NY: Plenum.
- ROWE, A. J. (2007). Yaratıcı Zeka. (Çeviri: Şule Gülman). Prestij Yayınları, İstanbul.

- RUTHERFORD, R., MATHUR, B., SARUP, J., Quinn, R., ve MARY, M. (1998). “Promoting Social Communication Skills Through Cooperative Learning and Direct Instruction”, Journal Citation: Education and Treatment of Children, 21(3), ss.354-369.
- RYAN JR. B. (2003). Çocuğum Okula Başlıyor. (Çeviren: Müge İzmirli). Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- SAN, İ. (1979), “Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık”, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- SAN, İ. (1979). Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 12 (1-4).
- SEZGİN, E. (2004). “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocukları Yaratıcı Düşümlerine Çeşitli Değişkenlerin Etkisi”; Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- SINGER, D. G., SINGER, J. L., (1998). Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi. (Çeviren: Nurdan Cihanşümül). Gendaş Yayıncılık, İstanbul.
- STROM, R. ve STROM, P. (1996). “Student Evaluation of Social Skills”, Journal of Instructional Psychology, 23(2), ss.111-117.
- SUNGUR, N. (1992). Yaratıcı Düşünce, 1. Baskı, Özgür Yayınları, İstanbul
- SUNGUR, N. (1997). Yaratıcı Düşünce, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- ŞAHİN, F. (2000). Okul Öncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- TURAŞLI KURU, N. (2014). “Yaratıcılıkta Temel Kavramlar ve Yaratıcılığın Doğasını Anlamak”, Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi, Ed: Elife Çelebi Öncü, Pegem Akademi, 3. Baskı, Ankara.
- TURLA, A. (2004). Çocuk ve Yaratıcılık, Morpa Kültür Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- ÜSTÜNDAĞ, T. (2005). Yaratıcılığa Yolculuk, Pegem Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara.
- WALLACH, M. A., KOGAN, N. ve Bem, D. J. (1962). Group Influence On Individual Risk Taking. The Journal of Abnormal and Social Psychology, 65(2), 75.
- WEISBERG, R. (1992). Creativity Beyond The Myth of Genius, New York: W.H. Freeman and Company.
- YAPICI, M. (2004). 0-5 Yaş Arası Çocukların Yaratıcılığının Geliştirilmesinde Ailenin Rolü. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1(1).
- YAVUZ YAVUZER, H. (1999). Yaratıcılık, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- YAVUZER, H. (1994), Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul

- YAVUZER, H. (2007). Çocuk Psikolojisi. 20. Basım, Remzi Kitabevi, 344 s., İstanbul.
- YAVUZER, H. (2009). Çocuğunuzun İlk Altı Yılı. 24. Baskı, Remzi Kitabevi, 248s., İstanbul.
- YILDIZ, F. Ü., ve ŞENER, T. (2007). Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- YILMAZ, S. (1990). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yaratıcı Etkinliklerin Değerlendirilmesi”; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ZEMBAT, R. ve UNUTKAN, Ö. P. (2001). Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşmesinde ailenin yeri. Ya-Pa Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., Turan Ofset, 168 s., İstanbul.
- ZEMBAT, R. (1999). Okul Öncesi Eğitimde Temel Konular, Ya-Pa Yayın Pazarlama, İstanbul.
- http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_06/02034638_okulncesiocuklarinsosyalbeceridestekeitimiretmenrehberkitab.pdf (10.07.2016)
- <http://www.ogretmenlerforumu.com/egitim-yazilari/yaraticilik-t9186.0.html;wap2=> (14.07.2016)
- <http://www.inovasyonel.com/?Bid=958776> (08.08.2016)

8.EKLER

8.1. Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Açıklama:

Bu çalışmada elde edilen bilgiler Çağ Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Tez konusu : Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 48-71 Ay Aralığı Öğrencilerinin, Yaratıcılık Düzeyleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi çalışmasında araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bilgiler kesinlikle saklı tutulacaktır. Teşekkürler.

Selçuk KİPER
Çağ Üniversitesi
Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Çocuğun Adı Soyadı:

1. Cinsiyeti

☐ Kız ☐ Erkek

2. Anne-Baba:

☐ Sağ ve Birlikte
☐ Anne- Baba boşanmış
☐ Anne- Baba ayrı yaşıyor
☐ Anne veya Baba hayatta değil

3. Anne eğitim durumu:

☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu
☐ Üniversite mezunu
☐ Lisansüstü

4. Baba eğitim durumu:

☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu
☐ Üniversite mezunu
☐ Lisansüstü

**5. Ailenin aylık gelir durumu
hangi aralıktadır?**

☐ 1.000 TL den az
☐ 1.000 TL - 1.999 TL arasında
☐ 2.000 TL - 2.999 TL arasında
☐ 3.000 TL – 3.999 TL arasında
☐ 4.000 TL den fazla

6. Anne yaş durumu

☐ 20 den küçük
☐ 20-29 arasında
☐ 30-39 arasında
☐ 40-49 arasında
☐ 50 ve üzeri

7. Baba yaş durumu

☐ 20 den küçük
☐ 20-29 arasında
☐ 30-39 arasında
☐ 40-49 arasında
☐ 50 ve üzeri

8. Kardeş Sayısı

☐ Yok
☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4 ve fazla

8.2. Ek-2: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)

SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (4-6 YAŞ)

Değerlendirme Yapılan Kişinin Adı Soyadı :

Değerlendirmeyi Yapan Kişinin Adı Soyadı :

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığınız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Her Zaman Yapar	Çok Sık Yapar	Genellikle Yapar	Çok Az Yapar	Hiçbir Zaman Yapmaz
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır.					
2. Hata yaptığında özür diler.					
3. Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.					
4. Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.					
5. Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.					
6. Başkalarını oyun oynamaya davet eder.					
7. Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.					
8. Bir gruba kolayca katılır.					
9. Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.					
10. Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.					
11. Arkadaşlarına iltifatta bulunur.					
12. Kendi kendisine iltifatta bulunur.					
13. Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.					
14. Başkalarının duygularına saygı gösterir.					

15. Sırasını bekler.					
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDYSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır.					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.					
3. Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.					
4. Sürekli değişikliklere tepki gösterir.					
5. Kızgınlığının başladığını fark eder.					
6. Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.					
7. Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.					
8. Bağımsız olarak karar alır.					
9. Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.					
10. Kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.					
11. Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileridir (ABBÇB).					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.					
3. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
4. Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.					
5. Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddeder.					
6. Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.					

7. Akran baskısını görmezlikten gelir.					
8. Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.					
9. Farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.					
10. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
Sözel Açıklama Becerileri (SAB)					
1. Başkalarına kendini tanıtır.					
2. Başkalarına arkadaşlarını tanıtır.					
3. Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.					
4. Başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklar.					
5. Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlar.					
6. Başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.					
7. Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır.					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.					
3. Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.					
4. Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul eder.					
Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.					

2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.					
3. Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.					
Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri dinler.					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler.					
3. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.					
4. Başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklar.					
5. Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.					
3. Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.					
3. Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					
4. Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					

8.3. Ek-3: Torrance Yaratıcı Düşünce Testi

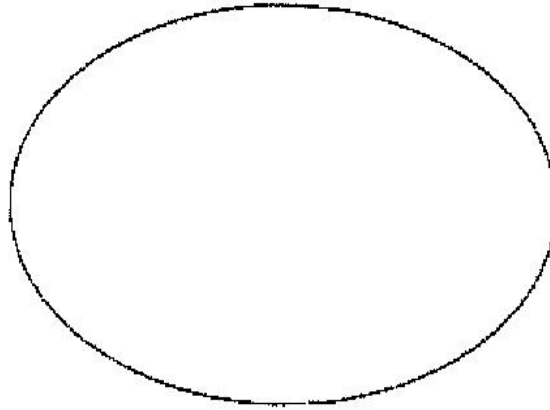
TORRANCE YARATICI DÜŞÜNCE TESTİ

1) RESİM OLUŞTURMA

Aşağıda düzgün olmayan renkli bir kağıt parçası var. Bununla çizebileceğin bir resim veya bir şekil düşün, yani bu şekil, yapacağın resmin bir parçası olsun. Bu şekli, boş bir kağıt üzerine, istediğin tere yapıştır. daha sonra kurşun kalemle ona çizgiler katarak bir resim ortaya çıkar.

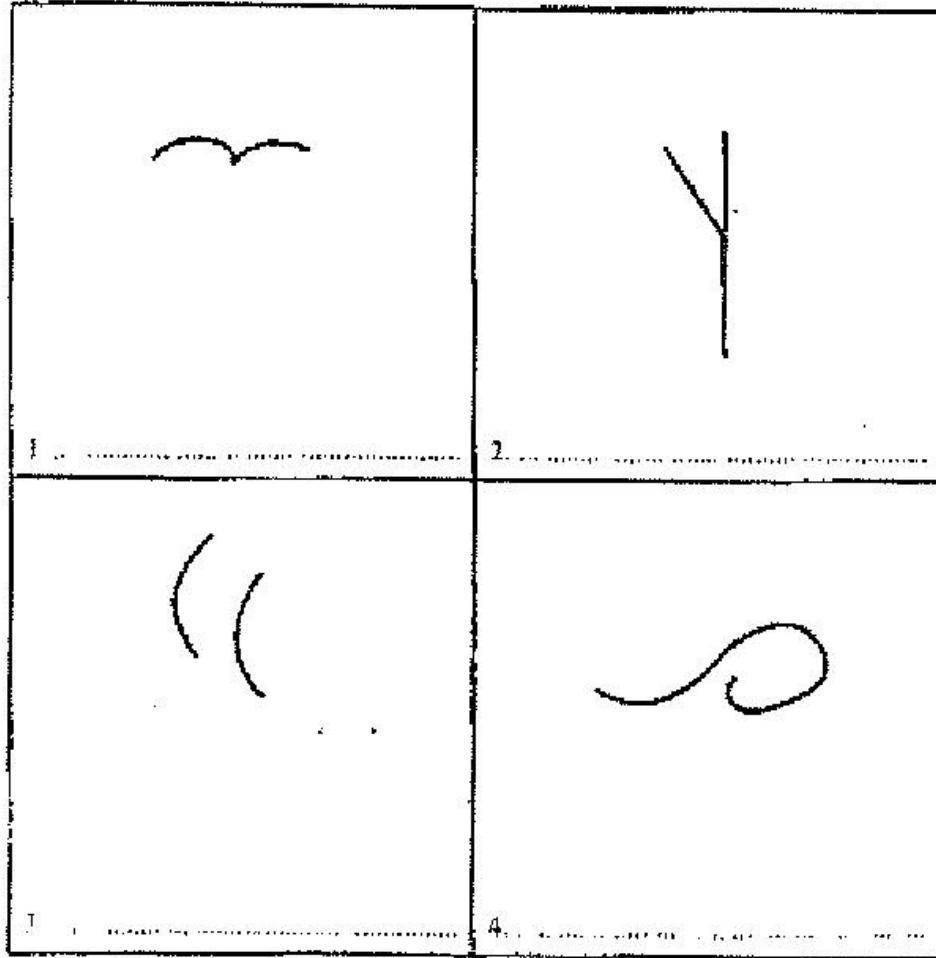
Hiç kimsenin düşünmeyi akıl edemeyeceği bir şey düşünmeye çalış. İlk düşündüğün şeye yeni düşünceler ekleyerek, yapabildiğin kadar ilginç bir hikaye ortaya koymaya çalış.

Resmini bitirdiğinde ona bir ad bul. Resme verdiğin ad, olabildiğince alışılmamış ve akıllıca düşünülmüş bir şey olsun ve resmin anlatmak istediğin hikayeye ad olsun.

2) RESİM TAMAMLAMA

Bak, bu ve bunun arkasındaki sayfalarda bitmemiş şekiller var. Bu şekilleri çizgiler kullanarak, ilginç şeyler ve şekiller yapabilirsin. Bu tamamlayıncağın şekillerin, ilginç bir hikaye anlatması da gerekiyor. Bunun için, önce ilk aklına geleni çiz ve sonra da buna, diğer aklına gelenleri ekler. Bu iş bitince, yaptığın her resim için ilginç bir başlık bul ve bulunduğun başlığı yazar.

3) DOĞRULAR

Bak, bu ve bunun arkasındaki sayfalarda, ikişer ikişer yan yana konmuş düz doğruları görüyorsun. 10 dakika zamanın var. Bu süre içinde bakalım bu doğrulara bazı çizgiler katarak kaç tane resim veya şekil yapabileceksin? Her yan yana konmuş iki doğru, yapacağın şeyin veya resmin ana kısmı olmalıdır. Yapacağın resmi tamamlamak için, yan yana konmuş doğruların arasına, üzerlerine ya da dış tarafına, kısacası istediğin yere çizgiler katabilirsin. Elinden geldiği kadar değişik şeyler veya resimler yap ve yaptığın resimlerin, ilginç bir hikaye anlatmasına çalış. Yaptığın her resim için bir başlık bul ve bu başlığı, doğruların altındaki numaralanmış yerlerin karşısına yazdır.

1.

2.

3.

4.

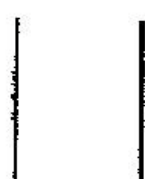
5.

6.

7.

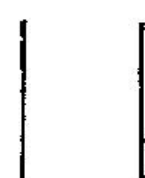
8.

9.

10.

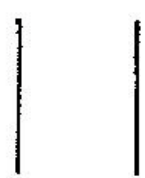
11.

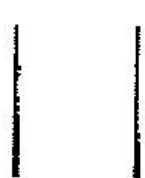
12.

13.

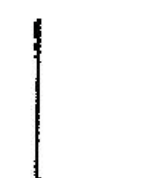
14.

15.

16.

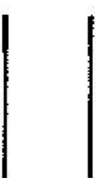

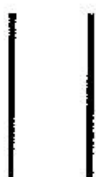
17.

18.

19. 20. 21.

22. 23. 24.

25. 26. 27.

28. 29. 30.

8.4. Ek-4: Valilik Makamından Alınan İzin

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-20-E.3354417
Konu : Selçuk KİPER'in Tez Çalışması

24/03/2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Selçuk KİPER'in 22/03/2016 tarihli dilekçesi.

Çağ Üniversitesi Psikoloji tezli yüksek lisans öğrencisi Selçuk KİPER'in "*Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 48-71 Ay Aralığı Öğrencilerinin, Yaratıcılık Düzeyleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Adana Örneği*" adlı tezi kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Yüreğir İlçesi Piri Reis Anaokulu ile Çukurova ilçesi Toros Anaokulu'nda Torrance Yaratıcı Düşünce Testi ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'ni (4-6 yaş) uygulamak isteği ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

İlimiz "İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu"nun 23/03/2016 tarihli "Uygundur" raporu doğrultusunda, Müdürlüğümüze bağlı Yüreğir İlçesi Piri Reis Anaokulu ile Çukurova ilçesi Toros Anaokulu'nda adı geçen tez çalışması kapsamında Yaratıcı Düşünce Testi ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin 2015/2016 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretimin aksatılmasına mahal vermeden yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Turan AKPINAR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
24/03/2016

Cengiz HOROZOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Elektronik Ağ : <http://adana.meb.gov.tr>

E-posta: arge01@meb.gov.tr

Adres : Düşme Mahallesi Mücahitler Caddesi Yeni Valilik Binası 01130 Seyhan / Adana

Tel: (0 322) 458 83 71 - 1666

Faks: (0 322) 458 83 92

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ad0b-3b45-3978-bfef-b379 kodu ile teyit edilebilir.

8.5. Ek-5: Torrance Yaratıcı Düşünce Testleri Puanlama Eğitimi Belgesi

